

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

351.	Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1471
352.	Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1471
353.	Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2013 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2014-2015 оны төсвийн төсөөллийн тухай	1472
354.	Инновацийн тухай	1473
355.	Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1498
356.	Дээд боловсролын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1498
357.	Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1499
358.	Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1499
359.	Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1500
360.	Шинжлэх ухаан, технологийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1500
361.	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1501
362.	Захиргааны хариуцлагын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1501
363.	Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1502

364.	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		1505
365.	Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай		1505
366.	Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай		1506
367.	Гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай		1506
368.	Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		1507
369.	Газрын төлбөрийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		1507
370.	Патентын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		1508
371.	Шүүхийн захиргааны тухай		1509
372.	Төрийн албаны хуульд нэмэлт оруулах тухай		1528
373.	Шүүхийн иргэдийн төлөөлөгчийн эрх зүйн байдлын тухай		1529
МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ			
374.	Зарим тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хилийн заагт өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 38	1536
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ			
375.	Тогтоолын хавсралтад нэмэлт оруулах тухай	Дугаар 105	1541

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭНД ГАЗАР ӨМЧЛҮҮЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсгийн “2013 оны 5 дугаар сарын 1-ний өдөр хүртэл” гэснийг “2018 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэл” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2013 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭНД ГАЗАР ӨМЧЛҮҮЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн “10 жилд” гэснийг “15 жилд” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2012 оны 5 сарын 18-ны өдөр баталсан Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухайн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСВИЙН 2013 ОНЫ ТӨСВИЙН ХҮРЭЭНИЙ МЭДЭГДЭЛ, 2014-2015 ОНЫ ТӨСВИЙН ТӨСӨӨЛЛИЙН ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын 2013 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2014-2015 оны төсвийн төсөөллийн үзүүлэлтийг дор дурдснаар баталсугай:

Эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлт		Төсвийн хүрээний мэдэгдэл	Төсвийн төсөөлөл	
		2013 он	2014 он	2015 он
1.	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний бодит өсөлтийн хэмжээ /хувь/	19.0	16.3	11.2
2.	Хэрэглээний үнийн өсөлтийн түвшин	9.8	10.4	8.3
3.	Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогын хэмжээ /тэрбум төгрөг/	7,473.0	8,864.6	10,219.7
	-Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	39.2	36.7	35.1
4.	Нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын дээд хэмжээ /тэрбум төгрөг/	7,860.4	9,227.1	9,584.8
	-Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	41.2	38.2	33.0
5.	Нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын өсөлтийн хэмжээ /хувь/	21.5	17.4	3.9
	-Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	7.3	5.7	1.2
6.	Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл /тэрбум төгрөг/	-387.4	426.6	1,461.4
	-Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	-2.0	1.8	5.0
7.	Нэгдсэн төсвийн хөрөнгийн зардлын хэмжээ /тэрбум төгрөг/	3,297.9	4,101.2	4,145.0
	-Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	17.3	17.0	14.3

8.	Улсын өрийн нийт хэмжээ, өнөөгийн үнэ цэнээр /тэрбум төгрөг/	6,398.5	7,341.6	7,668.0
	-Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	33.6	30.4	26.4
9.	Нийгмийн халамжийн тухай хууль ¹ -д заасны дагуу төсвөөс санхүүжүүлэх зардлын нийт хэмжээ /тэрбум төгрөг/	309.3	309.3	309.3
	-Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	1.6	1.3	1.1

¹Нийгмийн халамжийн тухай хууль-"Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 2006 оны 4 дүгээрт нийтлэгдсэн

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 05 дугаар сарын 22-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ИННОВАЦИЙН ТУХАЙ

**НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ**

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь инновацийн үйл ажиллагааны зарчим, удирдлага, зохион байгуулалт, санхүүжилт, төрийн дэмжлэг, оюуны өмчийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулан эзэмших, ашиглах, эрх зүйн үндсийг тогтоохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Инновацийн тухай хууль тогтоомж

2.1.Инновацийн тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Шинжлэх ухаан, технологийн тухай², Дээд боловсролын тухай³,

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль - "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

²Шинжлэх ухаан, технологийн тухай хууль - "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 2007 оны 4 дугаарт нийтлэгдсэн.

³Дээд боловсролын тухай хууль - "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 2002 оны 19 дугаарт нийтлэгдсэн.

Компанийн тухай⁴, Патентын тухай⁵, Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн эрх зүйн байдлын тухай⁶, Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хууль⁷, энэ хууль болон эдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт

3.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1.“инноваци” гэж шинэ мэдлэгийг баялаг болгон хувиргах цогц үйл явцыг;

3.1.2.“шинэ мэдлэг” гэж шинжлэх ухаан, технологийн үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон эдийн засаг, нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор ашиглаж болохуйц, эрхийн хамгаалалт хийгдсэн оюуны бүтээлийг;

3.1.3.“инновацийн үйл ажиллагаа” гэж шинэ санаа, шинэ мэдлэгийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах замаар өрсөлдөх чадвартай бүтээгдэхүүн, технологи, ажил, үйлчилгээг бий болгож зах зээлд нийлүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг;

3.1.4.“инновацийн бүтээгдэхүүн” гэж энэ хуулиар тогтоосон шаардлага, нөхцөлийг хангасан, зах зээл дээрх ижил төстэй бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнээс техник, эдийн засгийн үзүүлэлт, шинжлэх ухааны багтаамж, нэмүү өртөг бий болгох болон өрсөлдөх чадвараар илүү инновацийн үйл ажиллагааны үр дүнг;

3.1.5.“үндэсний инновацийн тогтолцоо” гэж инновацийн үйл ажиллагаанд оролцогч өмчийн бүх хэлбэрийн байгууллага, тэдгээрийн харилцааны хэм хэмжээний цогцыг;

3.1.6.“инновацийн төсөл” гэж санхүүжилтийн шаардлага, зохион байгуулалтын нөхцөлд нийцүүлэн инновацийн бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, зах зээлд нийлүүлэх цогц үйл ажиллагааг тодорхой цаг хугацаанд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн баримт бичгийг;

⁴Компанийн тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2011 оны 42 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁵Патентын тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2006 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁶Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн эрх зүйн байдлын тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2010 оны 2 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁷Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2010 оны 8 дугаарт нийтлэгдсэн.

3.1.7.“инновацийн грант” гэж иргэн, хуулийн этгээд, гадаадын болон олон улсын байгууллага урьдчилан нөхцөл, болзол тавьсны үндсэн дээр инновацийн тодорхой төсөлд буцалтгүй олгож байгаа мөнгөн болон бусад хөрөнгийг;

3.1.8.“гарааны компани” гэж инновацийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх зорилгоор үүсгэн байгуулагдсан, зах зээлд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээгээ нийлүүлж эхлээгүй байгаа компанийг;

3.1.9.“технологийн туршилт, зүгшрүүлэлт” гэж лабораторийн түвшинд боловсруулсан технологи, бүтээгдэхүүний загварыг үйлдвэрлэлийн нөхцөлд турших, боловсронгуй болгох, технологийн баримтжуулалт хийх үйл ажиллагааг;

3.1.10.“роялти” гэж оюуны өмчийг лицензийн гэрээгээр ашиглан олсон ашгаас лиценз түрээслүүлэгчид ногдох хувь хэмжээг;

3.1.11.“венч хөрөнгө оруулалтын компани” гэж инновацийн үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд чиглэгдсэн, энэ хуульд заасан үйл ажиллагаа эрхлэх зорилгоор Иргэний хуульд⁸ заасны дагуу байгуулагдсан хуулийн этгээдийг;

3.1.12.“менежментийн гэрээ” гэж энэ хуулиар тогтоосон шаардлагад нийцүүлэн венч хөрөнгө оруулалтын компанийн активыг удирдах талаар уг хөрөнгө оруулалтын компанийн удирдлага менежментийн компанитай байгуулсан гэрээг;

3.1.13.“менежментийн компани” гэж венч хөрөнгө оруулалтын компанитай байгуулсан энэ хуулийн 3.1.12-т заасан гэрээний үндсэн дээр уг хөрөнгө оруулалтын компанийн активын удирдлагыг хэрэгжүүлж байгаа тусгай зөвшөөрөл бүхий компанийг;

3.1.14.“шинжлэх ухааны парк” /цаашид “парк” гэх/ гэж өндөр технологи, инновацийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх зорилгоор энэ хуулиар тогтоосон чиг үүргийг хэрэгжүүлэх тусгайлсан газар нутагтай, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, нийгмийн дэд бүтэц бүхий цогцолборыг;

3.1.15.“паркийн удирдлага” гэж паркийн үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах, хэвийн үйл ажиллагаа явуулах орчин, нөхцөлөөр хангах чиг үүрэгтэй хуулийн этгээдийг;

3.1.16.“паркийн нэгж” гэж паркийн нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулах аж ахуйн нэгж, эрдэм шинжилгээний байгууллага болон сургууль, эмнэлэг, харилцаа холбоо, эрчим хүчний зэрэг нийтлэг үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагыг.

⁸Иргэний хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

4 дүгээр зүйл.Инновацийн үйл ажиллагааны зарчим

4.1.Инновацийн үйл ажиллагаанд дор дурдсан зарчмыг баримтална:

4.1.1.үндэсний аюулгүй байдал, хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэх инновацийн үйл ажиллагаа явуулахгүй байх;

4.1.2.инновацийн төсөл нь инновацийн үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлд нийцсэн, шинжлэх ухаан, технологийн сүүлийн үеийн дэвшилтэт ололтыг ашигласан байх;

4.1.3.инновацийн үйл ажиллагаа нь эдийн засаг, нийгмийн өндөр үр ашигтай байх;

4.1.4.инновацийн үйл ажиллагааны төрийн дэмжлэг нь ил тод, шударга, нээлттэй байх;

4.1.5.инновацийн үйл ажиллагаанд иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага тэгш эрхтэй, чөлөөтэй оролцох;

4.1.6.инновацийн үйл ажиллагааны үндэслэл бүхий эрсдэлийг төр болон бусад санхүүжүүлэгч этгээд хүлээн зөвшөөрөх.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ИННОВАЦИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ УДИРДЛАГА, ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН БҮРЭН ЭРХ

5 дугаар зүйл.Инновацийн үйл ажиллагааны удирдлагын тогтолцоо

5.1.Инновацийн үйл ажиллагааны удирдлагын тогтолцоо нь Засгийн газар, яам, агентлаг, Шинжлэх ухаан, технологийн үндэсний зөвлөл, нутгийн захиргааны байгууллагаас бүрдэнэ.

6 дугаар зүйл.Засгийн газрын бүрэн эрх

6.1.Засгийн газар инновацийн үйл ажиллагааны талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

6.1.1.төрөөс инновацийн талаар баримтлах бодлого, хууль тогтоомжийн төслийг боловсруулж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

6.1.2.инновацийн үйл ажиллагааны стратегийн тэргүүлэх чиглэлийг тогтоож боловсруулан Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх, дунд хугацааны тэргүүлэх чиглэлийг батлах;

6.1.3.инновацийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

6.1.4.үндэсний инновацийн тогтолцоо, инновацийг хөгжүүлэх хөтөлбөр батлах;

6.1.5.инновацийг хөгжүүлэхтэй холбогдсон нийтээр дагаж мөрдөх дүрэм, журмыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн батлах;

6.1.6.инновацийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн хэмжээг тогтоох, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

6.1.7.инновацийн төслийг улсын төсвөөс санхүүжүүлэх, инновацийн үйл ажиллагаанд оролцогчид грант олгох журам, нөхцөлийг тогтоох;

6.1.8.инновацийн үйл ажиллагааг дагнан явуулах төрийн өмчит байгууллага байгуулах, түүнийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах шийдвэр гаргах;

6.1.9.инновацийн дэд бүтцийг хөгжүүлэхэд шаардагдах санхүүжилтийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх зорилгоор үнэт цаас гаргах, гадаадын хөнгөлөлттэй зээлд хөрөнгийн баталгаа гаргах;

6.1.10.парк байгуулахдаа Шинжлэх ухаан технологийн үндэсний зөвлөлийн санал, дүгнэлтийг үндэслэх;

6.1.11.паркийн байршил, үйл ажиллагааны чиглэлийг тогтоож парк байгуулах тухай шийдвэр гаргах;

6.1.12.паркийн удирдлагыг томилох, бүтэц, дүрэм, журмыг батлах;

6.1.13.паркийн нутаг дэвсгэрт олгосон газар, төрийн өмчийн барилга байгууламжийн ашиглалт, нутаг дэвсгэрт үйлчлэх хөнгөлөлт, урамшуулал, тэдгээрийн хэлбэр, хэмжээг тогтоох, паркийн үйл ажиллагаатай холбогдох дүрэм, журам баталж мөрдүүлэх.

6.1.14.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

**7 дугаар зүйл. Үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал
эрхэлсэн төрийн захиргааны
байгууллагын бүрэн эрх**

7.1. Үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага инновацийн үйл ажиллагааны талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

7.1.1. үндэсний инновацийн тогтолцоог хөгжүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авах;

7.1.2. инновацийн тэргүүлэх чиглэл, үндэсний инновацийн тогтолцоог хөгжүүлэх хөтөлбөр, төлөвлөгөө, тэдгээрт шаардагдах төсвийн санхүүжилтийн талаар санал боловсруулж Засгийн газарт өргөн барих;

7.1.3. төрийн болон орон нутгийн захиргааны байгууллагаас инновацийг хөгжүүлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг арга зүйн нэгдсэн удирдлагаар хангах;

7.1.4. инновацийн тогтолцоог бүрдүүлж хөгжүүлэхэд оролцогч талуудын түншлэл, үйл ажиллагааны уялдааг хангах бодлогыг хэрэгжүүлэх;

7.1.5. инновацийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд байгуулах талаар санал боловсруулж Засгийн газарт оруулах;

7.1.6. энэ хуулийн 6.1.10-6.1.13-т заасан Шинжлэх ухааны паркттай холбоотой дүрэм, журам, төсөл боловсруулж Шинжлэх ухаан, технологийн үндэсний зөвлөлөөр хэлэлцүүлж, Засгийн газарт оруулах;

7.1.7. Засгийн газрын захиалгаар улсын төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх үндэсний хэмжээний, стратегийн ач холбогдол бүхий инновацийн төслийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

7.1.8. инновацийн төсөл хэрэгжүүлэхэд зориулан эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгээр санхүүжилт олгох, олгосон хөрөнгийг эргэн төлүүлэх арга хэмжээ авах;

7.1.9. холбогдох байгууллагатай хамтран инновацийн төслийн нэгдсэн бүртгэл хөтөлж, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, хэрэглэгчдэд энэ талаар үйлчилгээ үзүүлэх;

7.1.10.үндэсний инновацийн тогтолцооны хөгжлийн түвшинг үнэлэх аргачлал боловсруулах, инновацийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх;

7.1.11.инновацийн үйл ажиллагаа эрхлэх хүний нөөцийг хөгжүүлэх талаар холбогдох байгууллагатай хамтран хөтөлбөр, төсөл боловсруулах, хэрэгжүүлэх;

7.1.12.инновацийг хөгжүүлэх талаар гадаад улс, олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах;

7.1.13.инновацийн үйл ажиллагааг урамшуулах, сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх;

7.1.14.инновацийн бүтээгдэхүүний талаар дүгнэлт гаргах, мэргэжлийн шинжээчдийн ажиллах журмыг баталж, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

7.1.15.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

8 дугаар зүйл.Шинжлэх ухаан, технологи, дээд боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын бүрэн эрх

8.1.Шинжлэх ухаан, технологи, дээд боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага инновацийн үйл ажиллагааны талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

8.1.1.төрөөс шинжлэх ухаан, технологи, дээд боловсролын талаар баримтлах бодлогыг инновацийн тэргүүлэх чиглэлтэй уялдуулан зохицуулах, хэрэгжилтийг хангах;

8.1.2.шинжлэх ухаан, технологийн салбарт инновацийг хөгжүүлэх хөтөлбөр, төсөл боловсруулах, санхүүжүүлэх, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг зохион байгуулах;

8.1.3.шинжлэх ухаан, технологийн салбарт инновацийн дэд бүтцийг байгуулах төлөвлөлтийг хийх, түүнийг хэрэгжүүлэх талаар санал боловсруулж Засгийн газарт оруулж шийдвэрлүүлэх;

8.1.4.эрдэм шинжилгээ, туршилт, зохион бүтээх ажлын инновацид чиглэсэн үр дүнгийн талаар мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх;

грант олгох;
8.1.5.технологийн туршилт, зүгшрүүлэлтэд инновацийн

8.1.6.инновацийн чиглэлээр хүний нөөцийг бэлтгэх,
чадавхжуулах;

8.1.7.инновацийн соёлыг түгээн дэлгэрүүлэхэд дэмжлэг
үзүүлэх;

8.1.8.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

9 дүгээр зүйл.Санхүүгийн зохицуулах хорооны бүрэн эрх

9.1.Санхүүгийн зохицуулах хороо инновацийн үйл ажиллагааны талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

9.1.1.венч хөрөнгө оруулалтын компани болон менежментийн компанийг үүсгэн байгуулахад тавигдах нөхцөл, шаардлага, хувь нийлүүлсэн болон өөрийн хөрөнгийн доод хэмжээг тогтоох;

9.1.2.венч хөрөнгө оруулалтын компани болон менежментийн компанийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох;

9.1.3.венч хөрөнгө оруулалтын компани болон менежментийн компанийн үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавихтай холбоотой дүрэм, журмыг боловсруулан баталж, мөрдүүлэх;

9.1.4.венч хөрөнгө оруулалтын компанийн удирдлага, үйл ажиллагааг зохицуулах нийтлэг дүрэм, журмыг тогтоох;

9.1.5.венч хөрөнгө оруулалтын компани болон менежментийн компанийн талаар иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас ирүүлсэн өргөдөл, хүсэлтийг хянаж өөрийн эрх хэмжээний хүрээнд шийдвэрлэх, гарсан зөрчлийг арилгах хугацаатай үүрэг, даалгавар өгөх;

9.1.6.венч хөрөнгө оруулалтын компани болон менежментийн компанийн гаргаж байгаа мэдээлэл дүрэм, журамд нийцэж байгаа болон үнэн зөв эсэхэд хяналт тавих;

9.1.7.венч хөрөнгө оруулалтын компанийг татан буулгах асуудлаар шүүхэд хандах;

9.1.8.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

10 дугаар зүйл.Яам, агентлагийн нийтлэг бүрэн эрх

10.1.Яам, агентлаг өөрийн харьяалах салбарт инновацийн талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

10.1.1.дангаараа болон үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагатай хамтран инновацийн хөтөлбөр, төсөл боловсруулан хэрэгжүүлэх, санхүүжүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх;

10.1.2.салбарын инновацийн үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлох, хэрэгжилтийг хангах;

10.1.3.төрийн захиргааны төв байгууллагууд инновацийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах төсвийг өөрийн эрхлэх үйл ажиллагааны төсөвт багтаан шийдвэрлэх;

10.1.4.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

11 дүгээр зүйл.Аймаг, нийслэлийн Засаг даргын бүрэн эрх

11.1.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга инновацийн талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

11.1.1.орон нутагтаа инновацийг хөгжүүлэхэд хувийн хэвшлийн оролцоог хангах, хамтарсан санхүүжилттэй инновацийн төсөл хэрэгжүүлэх;

11.1.2.аймаг, нийслэлийн нутаг дэвсгэрт байгуулагдсан паркийн хэвийн үйл ажиллагаагаа явуулахад шаардагдах нийгмийн дэд бүтэц байгуулах, суурь үйлчилгээ үзүүлэх ажлыг улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгө, бусад эх үүсвэрээр шийдвэрлэх, паркийн захиргаанд дэмжлэг үзүүлэх, хамтран ажиллах;

11.1.3.орон нутгийн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглэгдсэн инновацийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх, инновацийн хөтөлбөр, төсөл боловсруулах;

11.1.4.энэ хуулийн 11.1.3-т заасныг орон нутгийн төсөвт тусган хэрэгжүүлэх, шаардагдах санхүүжилтийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх зорилгоор үнэт цаас гаргах, гадаадын хөнгөлөлттэй зээлд хөрөнгийн баталгаа гаргах;

11.1.5.инновацийн үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх үүрэгтэй орон нутгийн өмчит болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд байгуулж ажиллуулах;

11.1.6.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

12 дугаар зүйл.Инновацийн үйл ажиллагааны санхүүжилтийн эх үүсвэр, хэлбэр

12.1.Инновацийн үйл ажиллагааны санхүүжилт нь дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

- 12.1.1.улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгө;
- 12.1.2.Монгол Улсын Хөгжлийн банкны хөрөнгө;
- 12.1.3.Инновацийн сангийн хөрөнгө;
- 12.1.4.Засгийн газрын бусад тусгай сангийн хөрөнгө;
- 12.1.5.венч хөрөнгө оруулалтын компанийн хөрөнгө;
- 12.1.6.гарааны компанийн хөрөнгийн анхдагч зах зээлээс

бүрдүүлсэн хөрөнгө;

12.1.7.инновацийн үйл ажиллагаанд оролцогч байгууллагын өөрийн хөрөнгө;

12.1.8.гадаад улс болон олон улсын байгууллагын зээл, тусламж, хандивын хөрөнгө;

12.1.9.хуулиар хориглоогүй бусад эх үүсвэр.

12.2.Энэ хуулийн 12.1.1, 12.1.3, 12.1.4-т заасан эх үүсвэрээс санхүүжүүлэх инновацийн төслийг Засгийн газраас баталсан журмын дагуу сонгон шалгаруулна.

12.3.Инновацийн үйл ажиллагааг дараах хэлбэрээр санхүүжүүлнэ:

- 12.3.1.эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгөөр санхүүжүүлэх;
- 12.3.2.буцалтгүй санхүүжилт олгох;
- 12.3.3.инновацийн грант олгох.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ИННОВАЦИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ТӨРИЙН ДЭМЖЛЭГ

13 дугаар зүйл.Инновацийн тэргүүлэх чиглэл

13.1.Шинжлэх ухаан, технологийн ололтыг эдийн засгийн өсөлтийг эрчимжүүлэх, өндөр технологийн болон өрсөлдөх чадвартай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, экспортлох, өндөр үр ашигтай үйлчилгээний төрөл, хэлбэрийг бий болгоход чиглүүлэх, инновацийн чадавх, нөөцийг оновчтой байршуулах, төрийн дэмжлэгийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор инновацийн тэргүүлэх чиглэлийг тогтооно.

13.2.Инновацийн тэргүүлэх чиглэлийг стратегийн болон дунд хугацааных гэж ангилна.

13.3.Стратегийн тэргүүлэх чиглэл 10 жилийн хугацаатай байх бөгөөд Улсын Их Хурал батална.

13.4.Стратегийн тэргүүлэх чиглэлийн төслийг Үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага боловсруулж өмнөх тэргүүлэх чиглэлийн хугацаа дуусахаас 12 сарын өмнө Засгийн газраар хэлэлцүүлнэ.

13.5.Засгийн газар хэлэлцэж дэмжсэн стратегийн тэргүүлэх чиглэлийн төслийг өмнөх тэргүүлэх чиглэлийн хугацаа дуусахаас 10 сарын өмнө Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.

13.6.Дунд хугацааны тэргүүлэх чиглэл нь стратегийн тэргүүлэх чиглэлийг үндэсний, салбарын, бүс, орон нутгийн түвшинд үе шаттайгаар хэрэгжүүлэхтэй уялдаатай боловсруулагдсан байна.

13.7.Дунд хугацааны тэргүүлэх чиглэл таван жилийн хугацаатай байх бөгөөд Засгийн газар, аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал батална.

13.8.Дунд хугацааны үндэсний тэргүүлэх чиглэлийн төслийг стратегийн тэргүүлэх чиглэл батлагдсанаас хойш 10 сарын дотор үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага холбогдох төрийн захиргааны байгууллагатай хамтран боловсруулж Засгийн газарт оруулж батлуулна.

13.9.Дунд хугацааны үндэсний тэргүүлэх чиглэл нь урт, дунд хугацааны улсын эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн төлөв, шинжлэх ухаан, технологийн хандлага зэрэгт үндэслэсэн, салбар дундын болон бүс хоорондын шинжтэй инновацийг хөгжүүлэхэд чиглэгдсэн байна.

13.10.Дунд хугацааны салбарын тэргүүлэх чиглэлийг стратегийн тэргүүлэх чиглэл болон дунд хугацааны үндэсний тэргүүлэх чиглэл, салбарын хөгжлийн төсөөлөлд үндэслэн тухайн салбарыг хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага баталж хэрэгжүүлнэ.

13.11.Дунд хугацааны үндэсний, салбарын тэргүүлэх чиглэлийг Засгийн газрын болон салбарын хөтөлбөр, төлөвлөгөөнд тусгах, бие даасан төсөл хэлбэрээр хэрэгжүүлнэ.

13.12.Бүс, орон нутгийн дунд хугацааны тэргүүлэх чиглэлийг стратегийн, дунд хугацааны үндэсний болон салбарын тэргүүлэх

чиглэлтэй уялдуулан тухайн бүсийн зөвлөл, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга боловсруулж иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаараа батлуулж хэрэгжүүлнэ.

13.13.Инновацийн тэргүүлэх чиглэл нь шинжлэх ухааны болон эдийн засгийн үндэслэлтэй, энэ хуульд заасан шаардлагад нийцсэн байна.

13.14.Инновацийн тэргүүлэх чиглэлийг төрийн болон төрийн бус байгууллага, шинжлэх ухаан, аж үйлдвэрийн төлөөллийг оролцуулан Засгийн газрын баталсан журмын дагуу боловсруулна.

13.15.Инновацийн тэргүүлэх чиглэлийн хэрэгжилтэд хяналт, шинжилгээ, үнэлгээ хийх, тайлагнах асуудлыг Засгийн газрын баталсан журмын дагуу үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хариуцна.

14 дүгээр зүйл.Инновацийн төсөл, түүнд тавигдах шаардлага

14.1.Инновацийн төсөл дараах шаардлагыг хангасан байна:

14.1.1.инновацийг бий болгох нэгдсэн зорилго бүхий саналыг агуулсан байх;

14.1.2.хэрэгжүүлэх гэж байгаа төслийн давтагдаагүй байдал болон оюуны өмчийн эрхийн батаалгаажилтыг нотолсон байх;

14.1.3.инновацийн төслийн техник, эдийн засгийн үндэслэл болон үр ашгийн тооцоог хийсэн байх.

14.2.Дараах тохиолдолд инновацийн төсөлд дэмжлэг үзүүлэхгүй:

14.2.1.энэ хуулийн 15.1-д заасан шаардлагыг бүрэн хангаагүй бол;

14.2.2.төслийн хүрээнд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа нь энэ хуульд заасан инновацийн үйл ажиллагаа болон түүнд баримтлах зарчимтай нийцэхгүй бол;

14.2.3.инновацийн үйл ажиллагааны санхүүжилт хүсэгч этгээд нь Монгол Улсаас өөр улсад бүртгэлтэй бол;

14.2.4.инновацийн үйл ажиллагааны санхүүжилт хүсэгч этгээд нь төсөв болон банк, санхүүгийн байгууллагад хугацаа хэтэрсэн өр төлбөртэй бол;

14.2.5.хуульд заасан бусад үндэслэл.

14.3.Инновацийн төслийг үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага Засгийн газрын баталсан журмын дагуу бүртгэнэ.

15 дугаар зүйл.Инновацийн бүтээгдэхүүн

15.1.Инновацийн бүтээгдэхүүн нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

15.1.1.Монгол Улсад шинээр үйлдвэрлэгдэж байгаа, эсхүл зах зээл дээрх ижил төстэй бүтээгдэхүүн, технологи, үйлчилгээтэй харьцуулахад өрсөлдөх чадвар, техник, эдийн засгийн үзүүлэлтээр илүү байх;

15.1.2.импортыг орлох буюу экспортын нөөцийг өсгөхөд чиглэсэн байх;

15.1.3.бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч нь оюуны өмчийн эзэмшигч байх, эсхүл түүний эзэмшигчтэй лицензийн гэрээ байгуулсан байх.

15.2.Инновацийн бүтээгдэхүүн энэ хуульд заасан шаардлагад нийцэж байгаа эсэх талаарх дүгнэлтийг үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага шинжээчдийн дүгнэлтэд үндэслэн гаргана.

16 дугаар зүйл.Инновацийн дэд бүтэц

16.1.Инновацийн дэд бүтэц нь шинжлэх ухааны парк, үйлдвэрлэл технологийн парк, технополис, технологи дамжуулах төв, технологийн инкубатор, бизнес-инкубатор, Засгийн газрын тусгай сан, венч хөрөнгө оруулалтын компаниас бүрдэнэ.

16.2.Үйлдвэрлэл технологийн паркттай холбоотой үүсэх харилцааг Үйлдвэрлэл технологийн паркийн эрх зүйн байдлын тухай хуулиар зохицуулна.

16.3.Шинжлэх ухааны парк болон венч хөрөнгө оруулалтын компанийн үйл ажиллагааг энэ хууль болон холбогдох бусад хуулиар зохицуулна.

17 дугаар зүйл.Инновацийн үйл ажиллагааг төрөөс дэмжих

17.1.Инновацийн үйл ажиллагааг төрөөс дараах хэлбэрээр дэмжинэ:

17.1.1.инновацийн төсөл хэрэгжүүлэхээр авсан зээлийн хүүний тодорхой хувийг Инновацийн сангаас санхүүжүүлэх;

17.1.2.инновацийн бүтээгдэхүүнийг дотоодын болон гадаадын холбогдох байгууллагуудад патентжуулах зардлыг Инновацийн сангаас санхүүжүүлэх;

17.1.3.инновацийн үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх гарааны компанид эд хөрөнгийн түргэвчилсэн элэгдэл хорогдол тооцох;

17.1.4.төрийн өмчит эрдэм шинжилгээний байгууллагын лабораторийн тоног төхөөрөмжөөр инновацийн үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх компанид хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр үйлчилгээ үзүүлэх асуудлыг Засгийн газрын баталсан журмаар зохицуулах;

17.1.5.төслийн нийт өртгийн 60 болон түүнээс дээш хувийг өөрийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн тохиолдолд үлдэх хэсгийг инновацийн санхүүжүүлэгч байгууллага болон орон нутгийн төсвөөс буцалтгүй нөхцөлөөр санхүүжүүлэх;

17.1.6.экспортод чиглэсэн инновацийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн санхүүжилтэд Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн сангаас батлан даалт гаргах;

17.1.7.экспортод чиглэсэн инновацийн бүтээгдэхүүний олон улсын чанар стандартын баталгаажуулалтын зардлыг Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн сангаас бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн санхүүжүүлэх;

17.1.8.дотоодод үйлдвэрлэсэн инновацийн бүтээгдэхүүнийг Засгийн газрын худалдан авах үйл ажиллагаагаар дэмжих;

17.1.9.үзэсгэлэн худалдаа, хурал семинар зохион байгуулах, инновацийн мэдлэг, соёлыг сурталчлах арга хэмжээг Инновацийн сангаас олон нийтийн байгууллагатай хамтран зохион байгуулах, санхүүжүүлэх;

17.1.10.инновацийн үйл ажиллагаа эрхэлж, нийгэм, эдийн засгийн өндөр үр ашигтай бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, үйлчилгээг бий болгосон патент эзэмшигчид Инновацийн сангаас мөнгөн урамшуулал олгох;

17.1.11.нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд дорвитой хувь нэмэр оруулсан инновацийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд үндэсний инновацийн шагнал олгох;

17.1.12.үндэсний инновацийн шагналын хэмжээ, олгох журмыг Засгийн газар батална.

17.2.Энэ хуулийн 17.1.8-д зааснаас бусад инновацийн үйл ажиллагааг төрөөс дэмжих хэлбэрийг Засгийн газрын баталсан журмаар зохицуулна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ПАРК

18 дугаар зүйл.Парк байгуулах

18.1.Паркийг дараах зорилгоор байгуулна:

18.1.1.эрдэм шинжилгээний байгууллага, аж ахуйн нэгжүүд хамтран инновацийн үйл ажиллагааг үр ашигтай явуулах орчин, дэд бүтцийг бүрдүүлэх;

18.1.2.импортыг орлох болон экспортод чиглэсэн өндөр технологи, инновацийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлд шаардагдах санхүүгийн олон талт эх үүсвэр, өндөр ур чадвартай мэргэшсэн хүний нөөц, дэд бүтцээр хангах, үндэсний үйлдвэрлэлийн өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх;

18.1.3.инновацийн үйл ажиллагаанд тулгуурлан бүс, орон нутгийн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийг эрчимжүүлэх, эдийн засгийн төрөлжилтийг бий болгох.

18.2.Паркийн оноосон нэрэнд “шинжлэх ухааны парк” гэсэн үгийг заавал хэрэглэх бөгөөд бусад хуулийн этгээдийн нэрэнд энэхүү үгийг хэрэглэхийг хориглоно.

19 дүгээр зүйл.Паркийн үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим

19.1.Паркийн үйл ажиллагаанд энэ хуулийн 4.1-д зааснаас гадна дараах зарчмыг баримтална:

19.1.1.парк байгуулах, түүний хэвийн үйл ажиллагааг хангахад шаардагдах хөрөнгө оруулалт нь төсвийн хөрөнгө оруулалт, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлах;

19.1.2.паркийн нутаг дэвсгэрт энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан тэргүүлэх чиглэлийн үйл ажиллагааг явуулах;

19.1.3.паркийн үйл ажиллагаатай нийцсэн дотоодын болон гадаадын компанийн салбар, нэгжийг паркад хөрөнгө оруулалт хийх, үйл ажиллагаа явуулахыг хөхиүлэн дэмжих;

19.1.4.паркийн нутаг дэвсгэрт сэргээгдэх эрчим хүч, байгаль орчинд ээлтэй технологийг ашиглах, ногоон байгууламж бүхий орчин бүрдүүлэхийг тэргүүн ээлжинд анхаарах.

20 дугаар зүйл. Паркийн удирдлагын чиг үүрэг

20.1. Паркийн удирдлага нь төлөөлөн удирдах зөвлөл болон гүйцэтгэх удирдлагаас бүрдэнэ.

20.2. Төлөөлөн удирдах зөвлөл нь Засгийн газар, орон нутаг, паркийн нэгжийн төлөөллөөс бүрдэх бөгөөд нийт гишүүдийн гуравны нэгээс доошгүй хувийг паркийн нэгжээс сонгоно.

20.3. Төлөөлөн удирдах зөвлөл паркийн талаар дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

20.3.1. паркийн хөгжлийн талаар үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын бүрэн эрхийнхээ хүрээнд хэрэгжүүлж байгаа үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх;

20.3.2. паркийн хөгжлийн онцлогтой уялдсан гадаад хамтын ажиллагаа, хөрөнгө оруулалтын бодлогын асуудлаар шаардлагатай тохиолдолд үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад санал оруулж шийдвэрлүүлэх;

20.3.3. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

20.4. Паркийн гүйцэтгэх удирдлага паркийн талаар дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

20.4.1. паркийг хөгжүүлэх бодлого, хөтөлбөр, төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

20.4.2. хөрөнгө оруулалтын төслийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

20.4.3. техник, эдийн засгийн үндэслэл, технологийн түвшний үнэлгээ, холбогдох байгууллагаар гаргуулсан байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээг үндэслэн паркийн нэгжтэй гэрээ байгуулах;

20.4.4.паркийн нэгжийн хэвийн үйл ажиллагаа явуулах орчин, дэд бүтцийг бүрдүүлэх, холбогдох заавар, удирдамжаар хангах;

20.4.5.энэ хуулийн 20.4.1-20.4.4-т заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай зөвлөх үйлчилгээг гэрээний үндсэн дээр авах;

20.4.6.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

21 дүгээр зүйл. Паркийн үйл ажиллагаа

21.1. Паркийн нутаг дэвсгэрт дараах чиглэлийн үйл ажиллагаа явуулна:

21.1.1. эрдэм шинжилгээ, туршилт, зохион бүтээх ажил явуулах, дэвшилтэт техник, технологийг дамжуулах;

21.1.2. инновацийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл;

21.1.3. сургалт-судалгаа-үйлдвэрлэлийн сүлжээ бий болгох;

21.1.4. нийгмийн суурь үйлчилгээ, хот төлөвлөлт, газар зохион байгуулалтыг тухайн бүс, орон нутгийн чадавхид түшиглэн цогцолбороор байгуулах;

21.1.5. агуулах, тээвэрлэлт, логистикийн үйлчилгээ үзүүлэх;

21.1.6. паркийн нутаг дэвсгэрт хэвийн үйл ажиллагаа явуулах орчин, нөхцөлийг бүрдүүлэх.

21.2. Паркийн үйл ажиллагааг энэ хуулийн 12.1-д заасан эх үүсвэрээс гадна паркийн өөрийн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжүүлнэ.

21.3. Паркад Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан үйл ажиллагаа эрхлэхийг хориглоно.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ВЕНЧ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН КОМПАНИ

22 дугаар зүйл. Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн үйл ажиллагаа

22.1. Венч хөрөнгө оруулалтын компани нь хөрөнгө оруулалтын зорилго, өөрийн активын зарцуулалтын нөхцөл, хязгаарлалт, эрсдлийг

бууруулах арга хэмжээ зэргийг тусгасан хөрөнгө оруулалтын бодлоготой байна.

22.2.Венч хөрөнгө оруулалтын компани энэ хуульд заасан инновацийн үйл ажиллагаатай холбоотой дараах үйл ажиллагааг санхүүжүүлнэ:

22.2.1. шинэ болон шинэчлэгдсэн бүтээгдэхүүн, технологи бий болгоход чиглэгдсэн хэрэглээний судалгаа, технологийн туршилт, зүгшрүүлэлт хийх;

22.2.2. оюуны өмчийн болон зах зээлийн судалгаа хийх;

22.2.3. үйлдвэрлэлийн технологийн шинэчлэлт, сэлгэлт хийх;

22.2.4. шинэ технологи, аргачлал, бүтээгдэхүүний туршилт хийх;

22.2.5. инновацийн дэд бүтцийг байгуулах;

22.2.6. оюуны өмчид эрхийн хамгаалалт хийх, түүнийг эзэмших, шилжүүлэх.

22.3. Венч хөрөнгө оруулалтын компаниас дараах салбар, хуулийн этгээдэд хөрөнгө оруулалт хийх, үйл ажиллагааг нь санхүүжүүлэхийг хориглоно:

22.3.1. цэрэг, батлан хамгаалахын салбар;

22.3.2. уул уурхайн түүхий эдийн олборлолт;

22.3.3. барилга угсралт;

22.3.4. банк, санхүүгийн байгууллага;

22.3.5. хөрөнгийн зах зээлийн мэргэжлийн оролцогч;

22.3.6. аудитын болон үнэлгээний компани;

22.3.7. согтууруулах ундаа, тамхины үйлдвэрлэл;

22.3.8. хонжворт сугалаа, бооцоот тоглоом.

23 дугаар зүйл. Венч хөрөнгө оруулалтын компанийг үүсгэн байгуулах, бүртгүүлэх

23.1. Инновацийн үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх зорилгоор иргэн, хуулийн этгээд хамтран венч хөрөнгө оруулалтын компанийг үүсгэн байгуулж болно.

23.2. Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн оноосон нэрэнд “венч хөрөнгө оруулалтын компани” гэсэн тэмдэглэгээг заавал хэрэглэнэ.

23.3.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийг үүсгэн байгуулах баримт бичиг нь хөрөнгө оруулалтын бодлого, дүрэм, менежментийн гэрээнээс бүрдэнэ.

23.4.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн дүрэмд дараах зүйлийг тусгана:

23.4.1.цэвэр активын үнэлгээ хийх, венч хөрөнгө оруулалтын компанийн хувьцаа гаргах, гаргасан хувьцааг эргүүлэн худалдан авах журам;

23.4.2.венч хөрөнгө оруулалтын компанийн цэвэр активын зохистой бүтэц;

23.4.3.нэг удаагийн хэлцлээр хийж болох гэрээний үнийн дүнгийн дээд хэмжээ;

23.4.4.хараат бус үнэлгээчин болон аудиторын үйлчилгээний хөлсийг тогтоох, холбогдон гарах зардлыг олгох;

23.4.5.венч хөрөнгө оруулалтын компанийн үндсэн хөрөнгө болон хөрөнгө оруулсан активын нягтлан бодох бүртгэлийн журам;

23.4.6.ногдол ашгийн бодлого;

23.4.7.венч хөрөнгө оруулалтын компанийн удирдах зөвлөлийн батлах гэрээний үнийн дүнгийн доод хэмжээ;

23.4.8.хөрөнгө оруулалтын үндсэн чиглэл.

23.5.Венч хөрөнгө оруулалтын компани нь хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн хэлбэртэй байна.

23.6.Олон нийтэд зориулан сурталчилгаа явуулдаггүй, хаалттай хэлбэрээр зохион байгуулагдсан венч хөрөнгө оруулалтын компани байж болно.

23.7.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн үйл ажиллагаа явуулах хугацаа нь гурваас багагүй, наймаас илүүгүй жил байна.

23.8.Энэ хуульд заасны дагуу бүртгүүлсний дараа хөрөнгө оруулагчдын нэгдлийг венч хөрөнгө оруулалтын компанид тооцно.

23.9.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн хувь нийлүүлэгч нь төр, иргэн, хуулийн этгээд байж болно.

23.10.Венч хөрөнгө оруулалтын компанид хөрөнгийн үнэлгээний болон аудиторын үйлчилгээ үзүүлэх этгээд венч хөрөнгө оруулалтын компанийн хувь нийлүүлэгч, түүний нэгдмэл сонирхолтой этгээд байхыг хориглоно.

23.11.Хуулиар хориглосноос бусад тохиолдолд гадаадын иргэн, хуулийн этгээд венч хөрөнгө оруулалтын компанийн хувь нийлүүлэгч байж болно.

24 дүгээр зүйл.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн удирдлага

24.1.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн удирдлагыг венч хөрөнгө оруулалтын компани өөрөө, эсхүл менежментийн гэрээ байгуулсан менежментийн компани гүйцэтгэж болно.

24.2.Менежментийн компанийн үйл ажиллагааг энэ хууль болон Үнэт цаасны зах зээлийн тухай⁹, Компанийн тухай хуулиар зохицуулна.

24.3.Энэ хуулийн 23.4.3, 23.4.6-д зааснаас бусад тохиолдолд менежментийн компани нь венч хөрөнгө оруулалтын компанийн хөрөнгийг түүний нэрийн өмнөөс удирдаж хөрөнгө оруулалтын шийдвэрийг бие даан гаргаж болно.

24.4.“Хөрөнгө оруулалтын шийдвэр” гэж венч хөрөнгө оруулалтын компанийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх явцад тухайн компанийн венч активаар оруулалтын компанийн хөрөнгө оруулалтын бодлогод нь нийцүүлэн гаргасан хөрөнгө оруулалтын хэрэгсэл худалдан авах, худалдах шийдвэрийг хэлнэ.

24.5.Менежментийн компани нь зөвхөн хувийн хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааг эрхэлнэ.

24.6.Менежментийн компани нь дараах үйл ажиллагаа эрхлэхийг хориглоно:

24.6.1.венч хөрөнгө оруулалтаас бусад төрлийн үйл ажиллагаа;

24.6.2.тусгай болон нөөцийн санг үүсгэн байгуулах;

24.6.3.хувьцаа болон өрийн бичгээс өөр төрлийн үнэт цаас гаргах;

⁹Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 48 дугаарт нийтлэгдсэн.

24.6.4. венч хөрөнгө оруулалтын компанийн үйл ажиллагаа явуулах хугацаа дуусахаас өмнө ногдол ашиг хувиарлах.

24.7. Менежментийн компани нь Санхүүгийн зохицуулах хорооноос хүлээн зөвшөөрсөн аудитын компанитай аудитын шалгалт хийлгэх тухай гэрээ байгуулах үүрэгтэй.

24.8. Аудитор нь венч хөрөнгө оруулалтын компанийн нягтлан бодох бүртгэл, түүний дотор бүртгэл тайлан нь энэ хууль, бусад хууль тогтоомж болон Санхүүгийн зохицуулах хорооноос батлан гаргасан журамд нийцэж байгаа эсэхийг шалгаж дүгнэлт гаргана.

24.9. Аудитор нь венч хөрөнгө оруулалтын компанийн, түүний менежментийн компани болон үнэлгээчинтэй нэгдмэл сонирхолтой этгээд байхыг хориглоно.

25 дугаар зүйл. Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн актив, активын үнэлгээ

25.1. Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн өөрийн хөрөнгө нь итгэмжлэн удирдах гэрээний үндсэн дээр хөрөнгө оруулалтын компанийн гишүүдээс татан төвлөрүүлсэн мөнгөн хөрөнгөөс бүрдэнэ.

25.2. Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн өөрийн хөрөнгийн доод хэмжээ нэг тэрбум төгрөг байна.

25.3. “Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн актив” гэж хөрөнгө оруулалтын компанийн нийт хөрөнгөөс удирдлагын зардалд ногдох хэсгийг хассан дүн буюу хөрөнгө оруулалтад зориулсан хөрөнгийг хэлнэ.

25.4. Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн активд дараах зүйлийг оруулахыг хориглоно:

25.4.1. газар, мал, ургамал, дуусаагүй барилга, бараа материал, ашигт малтмалын орд газар эзэмших, ашиглах тусгай зөвшөөрөл болон бүх төрлийн гэрчилгээ;

25.4.2. зээлээр авсан болон зээлийн батлан даалтанд байгаа хөрөнгө;

25.4.3. хамтын санхүүжилтийн бусад байгууллагын гаргасан үнэт цаас.

25.5. Гадаад улсын үнэт цаас гаргагчийн үнэт цаасны эзлэх хувь хөрөнгө оруулалтын компанийн нийт хөрөнгийн 20 хувиас илүүгүй байна.

25.6.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн цэвэр хөрөнгийн өртгийг Санхүүгийн зохицуулах хорооноос баталсан журмын дагуу тооцоолно.

25.7.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн активын бүрэлдэхүүнд байгаа хөрөнгийг холбогдох тусгай зөвшөөрөл бүхий үнэлгээчин үнэлнэ.

25.8.Энэ хуулийн 25.7-д заасан хөрөнгийг венч хөрөнгө оруулалтын компанид хүлээн авах, аливаа хэлбэрээр бусдад шилжүүлэх үед үнэлэх бөгөөд бусад үед жилд нэгээс доошгүй удаа дахин үнэлгээ хийж байна.

25.9.Үнэлгээ хийх этгээд нь венч хөрөнгө оруулалтын компани, түүний менежментийн компани, аудитын компанийн нэгдмэл сонирхолтой этгээд байхыг хориглоно.

26 дугаар зүйл.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн үйл ажиллагааг дуусгавар болгох

26.1.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийг Компанийн тухай хууль болон дараах үндэслэлээр татан буулгаж болно:

26.1.1.венч хөрөнгө оруулалтын компанийн үйл ажиллагаа эрхлэх хугацаа дууссан;

26.1.2.венч хөрөнгө оруулалтын компанийн үндсэн хөрөнгийг дүрэмд заасан хугацаанд татан төвлөрүүлж чадаагүй;

26.1.3.венч хөрөнгө оруулалтын компанийн үйл ажиллагааг цаашид үргэлжлүүлэх нь оролцогчдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд харшлах бол.

26.2.Улсын бүртгэлээс хасагдсанаар венч хөрөнгө оруулалтын компанийг татан буугдсанд тооцно.

26.3.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийг татан буулгасан үед уг венч хөрөнгө оруулалтын компанийн хөрөнгийг худалдан борлуулна.

26.4.Венч хөрөнгө оруулалтын компанийн хөрөнгийг худалдан борлуулснаас олсон орлого болон уг венч хөрөнгө оруулалтын компанийн мөнгөн хөрөнгийг дараах хэлбэрээр хуваарилна:

26.4.1.эхний ээлжинд уг венч хөрөнгө оруулалтын компанийн хөрөнгөнөөс барагдуулах ёстой ер төлбөр, татан буулгах үйл ажиллагаатай холбоотой зардал;

26.4.2.дараагийн ээлжинд менежментийн компанийн үйлчилгээний хөлс;

26.4.3.дээрх нөхөн төлбөрүүдийг төлж барагдуулсны дараагаар үлдсэн мөнгөн хөрөнгийг уг венч хөрөнгө оруулалтын компанийн гишүүдэд эзэмшиж байгаа нэгж эрхтэй нь хувь тэнцүүлэн хуваарилна.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ
УЛСЫН ТӨСВИЙН САНХҮҮЖИЛТЭЭР ГҮЙЦЭТГЭСЭН
ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ АЖЛЫН ҮР ДҮНД БИЙ БОЛСОН
ОЮУНЫ ӨМЧИЙГ ЭЗЭМШИХ, АШИГЛАХ

27 дугаар зүйл.Улсын төсвийн санхүүжилтээр гүйцэтгэсэн
эрдэм шинжилгээний ажлын үр дүнд
бий болсон оюуны өмчийг
эзэмших, ашиглах

27.1.Улсын төсвийн санхүүжилтээр гүйцэтгэсэн эрдэм шинжилгээ, туршилт, зохион бүтээх ажлын явцад бий болсон оюуны өмчийг шинжлэх ухаан, технологийн төсөл санхүүжүүлэх гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол тухайн ажлыг гүйцэтгэсэн иргэн болон хуулийн этгээд эзэмшиж болох бөгөөд өмчлүүлэх, эзэмшүүлэх журмыг Засгийн газар батална.

27.2.Эрдэм шинжилгээний байгууллага дэргэдээ технологи дамжуулалт хариуцсан нэгж болон гарааны компанийг үүсгэн байгуулж болно.

27.3.Эрдэм шинжилгээний байгууллага өөрийн эзэмшлийн оюуны өмчийг эрх бүхий байгууллагаар үнэлүүлэн гарааны компанийн дүрмийн санд хувь нийлүүлэн оруулж болно.

27.4.Эрдэм шинжилгээний байгууллагын харьяа гарааны компанийн үйл ажиллагааны орлого, зарлагыг тусгай дансанд бүртгэх бөгөөд эрдэм шинжилгээний байгууллагад ногдох ногдол ашгийн 75-аас доошгүй хувийг сургалт, эрдэм шинжилгээ, технологийн туршилт, зүгшрүүлэлтийн зориулалтаар ашиглана.

27.5.Зохиогчийн анхдагч эрхийг уг оюуны өмчийг бий болгосон судлаач болон эрдэм шинжилгээний байгууллагаас бусад хуулийн этгээд лицензээр эзэмшсэн тохиолдолд тэдгээрт роялти төлнө.

27.6.Үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр улсын төсвийн санхүүжилтээр

гүйцэтгэсэн эрдэм шинжилгээний ажлын үр дүнд бий болсон оюуны өмчийг ашиглан гадаад улсад үйлдвэрлэл, үйлчилгээ явуулахыг хориглоно.

27.7.Энэ хуулийн 27.6-д заасан байгууллагын зөвшөөрөлтэйгөөр төсвийн санхүүжилтээр гүйцэтгэсэн оюуны өмчийг ашиглан гадаад улсад үйлдвэрлэл, үйлчилгээ явуулах тохиолдолд олон улсын гэрээ, конвенцид заасны дагуу тухайн улсад уг оюуны өмчийн эрхийг баталгаажуулах, хамгаалах арга хэмжээг авна.

27.8.Улсын төсвийн санхүүжилтээр гүйцэтгэсэн эрдэм шинжилгээний ажлын үр дүнг эзэмшигч энэ хуулийн 27.6-д заасныг зөрчсөн тохиолдолд түүний тухайн оюуны өмчийг эзэмших эрхийг түдгэлзүүлэх, дараагийн эзэмшигчид шилжүүлэх, ашиглуулах харилцааг энэ хуулийн 27.1-д заасан журмаар зохицуулна.

27.9.Онцгой нөхцөл байдал үүсэх үед болон үндэсний эрх ашгийг хангах зорилгоор Засгийн газар төсвийн санхүүжилтээр гүйцэтгэсэн эрдэм шинжилгээний ажлын үр дүнд бий болсон оюуны өмчийг дараах лицензийн нөхцөлөөр ашиглах бүрэн эрхтэй:

- 27.9.1.онцгой эрхгүй лиценз;
- 27.9.2.дамжуулах эрхгүй лиценз;
- 27.9.3.цуцлах эрхгүй лиценз;
- 27.9.4.төлбөрийг барагдуулсан лиценз.

27.10.Төсвийн санхүүжилтээр гүйцэтгэсэн эрдэм шинжилгээний ажлын үр дүнд бий болсон оюуны өмчийг эзэмшигч нь эрдэм шинжилгээний байгууллага байх тохиолдолд дараах үүргийг хүлээнэ:

27.10.1.оюуны өмчийг зохиогч, бүтээгчид роялти хуваарилах;

27.10.2.оюуны өмчийн ашиглалтаас олох роялти орлогоос тухайн оюуны өмчийг зохиогч, бүтээгчдэд төлсөн роялтийг хуваарилсны дараа үлдэх орлогыг зөвхөн шинжлэх ухааны судалгаа, сургалтад зарцуулах;

27.10.3.оюуны өмчийг төрийн өмчит үйлдвэрийн газарт нэвтрүүлснээс олсон роялти орлого нь оюуны өмчийн эрхийг эзэмшигчийн жилийн төсвийн таван хувиас хэтэрсэн тохиолдолд илүү гарсан орлогын 75 хувийг Инновацийн санд төвлөрүүлэх, 25 хувийг эзэмшигч нь сургалт, судалгаа, эрдэм шинжилгээ, технологийн зүгшрүүлэлтийн үйл ажиллагаанд зарцуулах.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

28 дугаар зүйл.Инновацийн үйл ажиллагаанд оролцогчийн олон улсын хамтын ажиллагаа

28.1.Инновацийн үйл ажиллагаанд оролцогчийн олон улсын хамтын ажиллагаа нь Монгол Улсын хууль тогтоомж болон олон улсын гэрээ, хэлэлцээрийн хүрээнд хэрэгжинэ.

28.2.Хууль тогтоомж, олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол олон улсын байгууллага, гадаад улс, тэдгээрийн байгууллага, хуулийн этгээд, иргэн Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт инновацийн төсөл хэрэгжүүлэхээр хамтарсан компани байгуулж болно.

28.3.Инновацийн үйл ажиллагаанд оролцогч нь инновацийн олон улсын байгууллагуудад бие даан гишүүнээр элсэн орох, олон улсын инновацийн төслүүдэд оролцох, гэрээ хэлэлцээр байгуулах эрхтэй.

29 дүгээр зүйл.Инновацийн мэдээллийн нууцлал, хамгаалал

29.1.Инновацийн үйл ажиллагаанд оролцогчдын мэдээллийн нууцлалыг хадгалах, хамгаалахтай холбогдсон харилцааг Төрийн нууцын тухай¹⁰, Байгууллагын нууцын тухай¹¹, Хувь хүний нууцын тухай хуульд¹² заасны дагуу зохицуулна.

29.2.Нууцыг хадгалах, хууль бус эзэмшлээс сэргийлэхтэй холбоотой хариуцлагын талаарх эрх, үүргийг инновацийн төсөл хэрэгжүүлэгч талууд гэрээгээр тогтооно.

30 дугаар зүйл.Инновацийн тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

30.1.Инновацийн тухай хууль тогтоомж зөрчсөн гэм буруутай этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол шүүгч Захиргааны хариуцлагын тухай хуульд¹³ заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

30.2.Инновацийн үйл ажиллагаанд зориулан улсын төсвөөс олгосон хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулсан, ашигласан, инновацийн тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөн байгууллага, албан тушаалтны хууль

¹⁰Төрийн нууцын тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1995 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

¹¹Байгууллагын нууцын тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1995 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

¹²Хувь хүний нууцын тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1995 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

¹³Захиргааны хариуцлагын тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 4-5 дугаарт нийтлэгдсэн.

бус үйлдлийг нуух, авлига авах, хуулиар хамгаалсан төр, байгууллага, хувь хүний нууцыг задруулсан, зөрчсөн гэм буруутай этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагыг холбогдох хуулиар зохицуулна.

30.3.Энэ хуулийн 29.2-т заасан гэрээг зөрчсөн этгээд, албан тушаалтныг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 10-20 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгож, гаргасан шийдвэрийг хүчингүй болгоно.

30.4.Инновацийн төсөлтэй холбоотой мэдээллийг санаатайгаар гуравдагч этгээдэд хууль бусаар шилжүүлсэн бол уг этгээдийг албан тушаалаас нь халж, инновацийн салбарт үйл ажиллагааг эрхлэх эрхийг нь хоёр жилээр хасна.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийн “өндөр технологийн асуудал” гэснийг “өндөр технологи, үндэсний инновацийн тогтолцоог бүрдүүлэх, хөгжүүлэх асуудал” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ДЭЭД БОЛОВСРОЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Дээд боловсролын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.6 дахь хэсгийн “үйлчилгээний түшиц байгууллага,” гэснийг

дараа “гарааны компани,” гэж, 12 дугаар зүйлийн 12.1.1 дэх заалтын “технологи” гэсний дараа “, инновацийг” гэж тус тус нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Дээд боловсролын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.6 дахь хэсгийн “сургалт-эрдэм шинжилгээний” гэснийг “сургалт, эрдэм шинжилгээ, инновацийн үйл ажиллагаа явуулах” гэж өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ГАДААДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт дор дурдсан агуулгатай 5 дахь заалт нэмсүгэй:

“5/инновацийн үйл ажиллагааг дэмжих.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**АЖИЛЛАХ ХҮЧ ГАДААДАД ГАРГАХ, ГАДААДААС
АЖИЛЛАХ ХҮЧ, МЭРГЭЖИЛТЭН АВАХ ТУХАЙ
ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.5 дахь хэсгийн

“боловсрол, шинжлэх ухааны салбарт” гэснийг “боловсрол, шинжлэх ухаан, инновацийн салбар, гарааны компанид” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ГАДААДЫН ИРГЭНИЙ ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.6 дахь заалтын “эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил хийх” гэсний дараа “, эрдэм шинжилгээний байгууллага болон инновацийн салбарын гарааны компанид эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг хөдөлмөрийн гэрээгээр хийх” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ШИНЖЛЭХ УХААН, ТЕХНОЛОГИЙН ТУХАЙ
ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Шинжлэх ухаан, технологийн хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.5 дахь хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“17.5.Шинжлэх ухаан, технологийн сангийн хөрөнгөөр гүйцэтгэсэн эрдэм шинжилгээ, туршилт, зохион бүтээх ажлын үр дүнг үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд хэрхэн нэвтрүүлж ашигласан талаар Зөвлөлд хоёр жил тутамд тайлагнана.”

2 дугаар зүйл.Шинжлэх ухаан, технологийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.2 дахь заалтын “болон эдийн бус” гэснийг хассугай.

3 дугаар зүйл.Шинжлэх ухаан, технологийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.9 дэх заалт, 7 дугаар зүйлийн 7.2.13 дахь заалт, 17 дугаар зүйлийн 17.2.5, 17.3, 17.4 дэх хэсэг, 18 дугаар зүйлийн 18.1.4 дэх заалтыг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ТӨРИЙН БОЛОН ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИЙН
ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн 4 дэх заалтын “үндсэн хөрөнгөд хамаарах” гэсний өмнө “төрийн өмчит эрдэм шинжилгээний байгууллага, их, дээд сургууль дэргэдээ бие даасан гарааны компани байгуулахаас бусад тохиолдолд” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗАХИРГААНЫ ХАРИУЦЛАГЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Захиргааны хариуцлагын тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай 37¹ дүгээр зүйл нэмсүгэй:

“37¹ дүгээр зүйл.Инновацийн тухай хууль тогтоомж зөрчих

37¹1.1.Инновацийн тухай хуулийн 14.3-т заасан бүртгэлд инновацийн төслийг бүртгүүлээгүй иргэн, хуулийн этгээдэд мөн хуулийн 17 дугаар зүйлд заасан дэмжлэгийг үзүүлсэн албан тушаалтныг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 2-5 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх төгрөгөөр торгож, гаргасан шийдвэрийг хүчингүй болгох;

37¹1.2.Инновацийн тухай хуулийн 15.2-т заасныг зөрчсөн албан тушаалтныг 40000-60000 төгрөгөөр торгож, гаргасан шийдвэрийг хүчингүй болгох.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТУСГАЙ САНГИЙН
ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараах зүйл, заалт нэмсүгэй:

1/5 дугаар зүйлийн 5.4.31 дэх заалт:

“5.4.31.Инновацийн сан.”

2/6 дугаар зүйлийн 6.4.17 дахь заалт:

“6.4.17.Инновацийн сан.”

3/19 дүгээр зүйлийн 19.1.6, 19.1.7 дахь заалт:

“19.1.6.аж үйлдвэрийн тэргүүлэх чиглэлтэй уялдсан, инновацийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд зориулсан гадаад улсын тэргүүний технологи худалдаж авахад хөнгөлөлттэй зээл олгох;

19.1.7.инноавцийн бүтээгдэхүүнийг гадаад улсын зах зээлд гарахад батлан даалт гаргах, олон улсын чанар, стандартын баталгаажуулалтын зардлыг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн санхүүжүүлэх.”

4/20 дугаар зүйлийн 20.4.4 дэх заалт:

“20.4.4.инновацийн төсөл хэрэгжүүлэх, технологи, үйлдвэрлэлийн туршилт, зүгшрүүлэлтэд грант олгох.”

5/21⁴ дүгээр зүйл:

“21⁴ дүгээр зүйл.Инновацийн сан

21⁴.1.Инновацийн сангийн хөрөнгө нь энэ хуулийн 7.1-д зааснаас гадна дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

21⁴.1.1.хамтарсан болон 100 хувь гадаадын хөрөнгө оруулалттай компанийн хөрөнгө оруулалтын болон ашгийн тус бүр 0.5 хувь;

21⁴.1.2.Инноавцийн сангаас эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгөөр санхүүжүүлсэн хөрөнгийн эргэн төлөгдсөн орлого;

21⁴.1.3.өөрийн үйл ажиллагаанаас олсон орлого;

21⁴.1.4.хуулиар хориглоогүй бусад орлого.

21⁴.2.Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нь тухайн жилд Засгийн газрын оролцоотойгоор хэрэгжүүлэх инновацийн үйл ажиллагааны зардлыг харгалзан улсын төсвөөс энэ хуулийн 21⁴.1-д заасан санд олгох хөрөнгийн хэмжээг төлөвлөнө.

21⁴.3.Инновацийн сангийн хөрөнгийг дор дурдсан арга хэмжээг санхүүжүүлэхэд зарцуулна:

21⁴.3.1.төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн эрдэм шинжилгээний ажлын үр дүнг эдийн засгийн эргэлтэд оруулан ашиглах;

21⁴.3.2.патент, лицензхудалдан авах замаар гадаадулсын дэвшилтэт технологи, ноу-хау оруулж ирэх, нутагшуулах, нэвтрүүлэх;

21⁴.3.3.эрдэм шинжилгээ, туршилт, зохион бүтээх ажлын үр дүнг үйлдвэрлэлийн нөхцөлд туршин зүгшрүүлэх, түүний техник, эдийн засгийн үзүүлэлтийг сайжруулах;

21⁴.3.4.инноавцийн тэргүүлэх чиглэл, цөм технологид хамаарах инновацийн төсөлд грант олгох;

21⁴.3.5.Инновацийн тухай хуульд заасан гарааны компанийг санхүүжүүлэх венч хөрөнгө оруулалтын компанийн үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх;

21⁴.3.6.Инновацийн тухай хуульд заасан гарааны компанийн инновацийн үйл ажиллагаанд зайлшгүй шаардлагатай өндөр өртөгтэй тоног төхөөрөмж авахад лизингийн зээл олгох;

21⁴.3.7.оюуны өмчийн зүйлийг дотоод, гадаадын патентын байгууллагад бүртгүүлэхэд патентын мэдүүлгийн төлбөрийн зардлыг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн санхүүжүүлэх;

21⁴.3.8.инновацийн тухай хуульд заасан гарааны компанийн инновацийн төсөл хэрэгжүүлэх зорилгоор банк санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийн хүүний 50 хүртэл хувийг санхүүжүүлэх;

21⁴.3.9.дэвшилтэт шинэ технологийг нэвтрүүлэх, импорт орлох болон экспортын зориулалттай шинэ нэрийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг эхлүүлэхэд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх;

21⁴.3.10.өндөр болон ногоон технологи, сэргээгдэх эрчим хүчний салбарын инновацийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх Инновацийн тухай хуульд заасан гарааны компанийн үйлдвэрлэлийн зориулалтын эрчим хүчний зардлын 50 хүртэл хувийг санхүүжүүлэх;

21⁴.3.11.инновацийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний үзэсгэлэн худалдаа, хурал, семинар зохион байгуулах, инновацийн мэдлэг, соёлыг сурталчлах арга хэмжээг санхүүжүүлэх;

21⁴.3.12.гадаад улс, олон улсын байгууллагатай хамтарсан инновацийн төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх.

21⁴.4.Инновацийн сангийн хөрөнгийг зарцуулах журмыг Засгийн газар батална.”

2 дугаар зүйл.Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.1 дэх заалтын “5.4.30” гэсний дараа “, 5.4.31” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТӨРИЙН БОЛОН ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИЙН ХӨРӨНГӨӨР БАРАА, АЖИЛ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ ХУДАЛДАН АВАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн 10 дугаар зүйлд дор дурдсан агуулгатай 10.1.6 дахь заалт нэмсүгэй:

“10.1.6.инновацийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч дотоодын аж ахуйн нэгж.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлд дор дурдсан агуулгатай 38.1.14 дэх заалт нэмсүгэй:

“38.1.14.инновацийн төслөөр дотоод, гадаадын зах зээлд шинэ бараа, бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл явуулахад шаардлагатай, дотоодод үйлдвэрлэдэггүй түүхий эд, материал, урвалж бодис.”

2 дугаар зүйл.Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.2 дахь хэсгийн “38.1.6-д” гэснийг “38.1.6, 38.1.14-т” гэж өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд дор дурдсан агуулгатай 13.1.22 дахь заалт нэмсүгэй:

“13.1.22.инновацийн төслөөр дотоод, гадаадын зах зээлд шинэ бараа, бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл явуулахад шаардлагатай, дотоодод үйлдвэрлэдэггүй түүхий эд, материал, урвалж бодис.”

2 дугаар зүйл.Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.2 дахь хэсгийн “13.1.21-д” гэснийг “, 13.1.21, 13.1.22-т” гэж өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ГААЛИЙН БОЛОН НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Инновацийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл явуулахад шаардлагатай тоног төхөөрөмжийг импортоор оруулахад гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас, дотоодод шинээр үйлдвэрлэсэн инновацийн бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний борлуулалтын орлогыг нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас тус тус чөлөөлсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан тоног төхөөрөмжийн жагсаалтыг Засгийн газар батална.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан хөнгөлөлтийг тухайн үйлдвэрлэл явуулах Инновацийн тухай хуульд заасан гарааны компани улсын бүртгэлд бүртгүүлснээс хойш гурван жилийн хугацаанд эдэлнэ.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлд дор дурдсан агуулгатай 18.1.8 дахь заалт нэмсүгэй:

“18.1.8.улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн өдрөөс хойш гурван жилийн хугацаанд Инновацийн тухай хуульд заасан гарааны компанийн дотоодод шинээр үйлдвэрлэсэн инновацийн бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний борлуулалтын орлого.”

2 дугаар зүйл.Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.3 дахь хэсгийн “жагсаалтыг” гэсний дараа “болон энэ хуулийн 18.1.8-д заасан бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний жагсаалт, тэдгээрт тавигдах шаардлага, нөхцөлийг” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ГАЗРЫН ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Газрын төлбөрийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дор дурдсан агуулгатай 10 дахь заалт нэмсүгэй:

“10/ алслагдсан суурин газар, орон нутагт өндөр технологийн үйлдвэрлэл явуулах иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг газар эзэмшиж, ашигласны төлбөрөөс эхний таван жилд 100 хувь, дараагийн таван жилд 50 хувиар.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ПАТЕНТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Патентын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлд дор дурдсан агуулгатай 16.9, 16.10 дахь хэсэг нэмсүгэй:

“16.9.Их сургууль, эрдэм шинжилгээний байгууллагад улсын төсвийн хөрөнгөөр хийгдсэн эрдэм шинжилгээ, туршилт, зохион бүтээх ажлын үр дүнд бий болсон шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загвар, ашигтай загвартай холбоотой харилцаанд судлаач, түүний ажилладаг танхим, лаборатори болон их сургууль, эрдэм шинжилгээний байгууллага тэгш эрх эдэлнэ.

16.10.Улсын төсвийн хөрөнгөөр хийгдсэн эрдэм шинжилгээ, туршилт, зохион бүтээх ажлын үр дүнд бий болсон оюуны өмчийг төрийн өмчит үйлдвэрийн газарт нэвтрүүлснээс олсон роялти орлого нь уг оюуны өмчийн эрхийг эзэмшигч тухайн их сургууль, эрдэм шинжилгээний байгууллагын жилийн төсвийн таван хувиас хэтрэхгүй байна.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр батлагдсан Инновацийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ШҮҮХИЙН ЗАХИРГААНЫ ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь шүүхийн захиргааны чиг үүрэг, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны зарчим, шүүхийн захиргааны ажилтны эрх зүйн байдлыг тодорхойлохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Шүүхийн захиргааны тухай хууль тогтоомж

2.1.Шүүхийн захиргааны тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Шүүхийн тухай², Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай³, Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай⁴, Төрийн албаны тухай хууль⁵, энэ хууль болон эдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл.Шүүхийн захиргаа

3.1.Шүүхийн захиргаа нь Ерөнхий зөвлөл, түүний ажлын алба, бүх шатны шүүхийн тамгын газар, судалгааны төв болон бусад туслах нэгжээс бүрдэнэ.

3.2.Шүүхийн захиргаа нь шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүнээс хэрэг, маргааныг шийдвэрлэхэд арга зүй, мэдээлэл, судалгаа, санхүү, аж ахуй, техник, зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлэн, ажиллах нөхцөлөөр хангах үндсэн чиг үүрэгтэй байна.

4 дүгээр зүйл.Шүүхийн захиргааны үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим

4.1.Шүүхийн захиргааны үйл ажиллагаанд дараах зарчмыг баримтална:

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

²Шүүхийн тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2012 оны 11 дугаарт нийтлэгдсэн.

³Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2012 оны 11 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁴Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2012 оны 11 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁵Төрийн албаны тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 28 дугаарт нийтлэгдсэн.

- 4.1.1.бие даасан, хараат бус байх;
- 4.1.2.шүүн таслах ажиллагаанд оролцох, нөлөөлөхийг хориглох;
- 4.1.3.мэргэшсэн, тогтвортой байх;
- 4.1.4.шүүхийн үйлчилгээ шуурхай, хүртээмжтэй байх.

**ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
ЕРӨНХИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН ЧИГ ҮҮРЭГ, БҮРЭН ЭРХ**

5 дугаар зүйл.Ерөнхий зөвлөлийн бүрэн эрх

5.1.Ерөнхий зөвлөл нь дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

- 5.1.1.шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангах ажлыг нэгтгэн зохион байгуулах;
- 5.1.2.шүүхийн захиргааны үйл ажиллагааг удирдах;
- 5.1.3.шүүгчийг хуульчдаас шилж олох;
- 5.1.4.шүүгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах;
- 5.1.5.шүүхийн хүний нөөцийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх.

6 дугаар зүйл.Шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангах талаар Ерөнхий зөвлөлийн бүрэн эрх

6.1.Ерөнхий зөвлөл шүүхийн бие даасан байдлыг хангах чиг үүргийн хүрээнд дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

6.1.1.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл бүх шатны шүүхийн үйл ажиллагааны болон хөрөнгө оруулалтын төсвийг төлөвлөн Улсын Их Хуралд шууд өргөн мэдүүлэх;

6.1.2.шүүхийн эдийн засаг, санхүү, хөдөлмөр, ажлын нөхцөлийн болон бусад баталгааг хангах ажлыг зохион байгуулах, шаардлагатай бол эдийн засаг, нийгмийн хамгааллын болон материал, техник хангамж зэрэг асуудлыг Засгийн газарт танилцуулж, шийдвэрлүүлэх;

6.1.3.шүүх эрх мэдлийн хүрээнд дагаж мөрдөх хууль тогтоомж, эрх зүйн бусад актын төсөл боловсруулах, санал өгөх, хууль санаачлагчид уламжлах;

6.1.4.Улсын дээд шүүхээс бусад шүүхийн байршлыг тогтоож, шүүх байгуулах, өөрчлөн байгуулах, татан буулгах асуудлыг боловсруулан Засгийн газартай зөвшилцөн Монгол Улсын Ерөнхийлөгч /цаашид "Ерөнхийлөгч" гэх/-д уламжлах, гарсан шийдвэрийн биелэлтийг зохион байгуулах;

6.1.5.шүүхийн зохион байгуулалт, бүтцийг боловсронгуй болгох асуудлыг судалж, санал, шийдвэрийн төсөл боловсруулан холбогдох байгууллагад уламжлах;

6.1.6.Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд заасны дагуу холбогдох ажиллагааг явуулах;

6.1.7.шүүхийн байрны эрүүл, аюулгүй орчныг бүрдүүлэх, холбогдох дүрэм, журам баталж мөрдүүлэх;

6.1.8.шүүгч, түүний гэр бүлийн гишүүний аюулгүй байдлыг хангах талаар шаардлагатай арга хэмжээг цаг тухайд нь зохион байгуулах;

6.1.9.шүүн таслах ажиллагааг хэвийн явуулах, мэтгэлцэх зарчмыг хэрэгжүүлэх, олон нийтэд нээлттэй байлгах, аюулгүй байдлыг хангах стандартад нийцсэн шүүхийн байр, хуралдааны танхим болон бусад барилга байгууламж барих, засвар хийх хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэрийг төлөвлөх, зураг төсвийг захиалан боловсруулж, гүйцэтгэлийг хангах.

7 дугаар зүйл.Шүүхийн захиргааны үйл ажиллагааг удирдах талаар Ерөнхий зөвлөлийн бүрэн эрх

7.1.Ерөнхий зөвлөл шүүхийн захиргааны үйл ажиллагааг удирдах талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

7.1.1.шүүхийн захиргаа, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаатай холбогдсон стандарт, дүрэм, журам батлан мөрдүүлэх;

7.1.2.шүүхийг хэвийн, тасралтгүй ажиллах зохион байгуулалтын нөхцөлөөр хангах;

7.1.3.бүх шатны шүүхийн захиргааны байгууллагад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх;

7.1.4.Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн гүйцэтгэх нарийн бичгийн дарга, Мэргэшлийн болон Шүүхийн Ёс зүйн хорооны ажлын

албаны дарга, Шүүхийн судалгаа, мэдээллийн байгууллагын дарга, шүүхийн тамгын газрын даргыг томилох, чөлөөлөх;

7.1.5.шүүгч болон шүүхийн захиргааны ажилтны ажлын ачааллыг судалж, холбогдох арга хэмжээ авах;

7.1.6.шүүхийн захиргааны ажилтнуудын ажил үүргийн хуваарийг тодорхойлох, ажлын гүйцэтгэлийн чанар, үр дүнг үнэлэх;

7.1.7.шүүх хуралдааны дуу болон дүрс бичлэг хийх, тэдгээрийг архивлах журмыг батлах;

7.1.8.шүүхийн иргэдийн төлөөлөгчдийн нэрсийн жагсаалтыг гаргах, бүртгэх, тэдгээрийг хуульд заасан эрх, үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэдээлэл, лавлагаа, удирдамжаар хангах, тэдгээрийн аюулгүй байдлыг хангах, аливаа нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, иргэдийн төлөөлөгчийн хориглосон үйлдэлд хяналт тавих, үйлдэл гарсан тохиолдолд холбогдох байгууллагад хандах;

7.1.9.энэ хуулийн 32 дугаар зүйлд заасан Шүүхийн Ёс зүйн хорооны үйл ажиллагааг зохион байгуулалтаар хангах;

7.1.10.шүүх дэх эвлэрүүлэн зуучлах үйл ажиллагааны зохион байгуулалтыг хангах;

7.1.11.иргэдийн санал, өргөдөл, гомдлыг хүлээн авч, хянан шийдвэрлэх үйл ажиллагааг зохион байгуулах, арга зүйн дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх;

7.1.12.чиг үүргээ хэрэгжүүлэх хүрээнд Хуульчдын танхим болон бусад байгууллагатай харилцах, хамтран ажиллах;

7.1.13.шүүхийн төсвийг зориулалтын дагуу хуваарилан, төсвийн гүйцэтгэлийг үр ашигтай зохион байгуулах;

7.1.14.шүүхийн санхүү, эдийн засаг, нягтлан бодох бүртгэлийн албыг зохион байгуулж, хянан шалгаж удирдах;

7.1.15.шүүхийг орчин үеийн техник, тоног төхөөрөмжөөр хангах нэгдсэн бодлого батлах, хэрэгжүүлэх;

7.1.16.шүүхийн тээвэр, холбоо, мэдээлэл шинжилгээ, программ хангамж, тэдгээрийн ашиглалт, хамгаалалт, засвар үйлчилгээг зохион байгуулах;

7.1.17.шүүхийн эд хөрөнгийн бүртгэл, тооллого, эзэмшил, ашиглалт, хамгаалалтыг зохион байгуулж, эд хөрөнгийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах арга хэмжээ авах;

7.1.18.техник хэрэгсэл, түүнийг ашиглах мэргэжилтнээр хангаж, засвар үйлчилгээг зохион байгуулах;

7.1.19.шүүхийн нэгдсэн сүлжээнд шүүх болон шүүхийн захиргааны байгууллагыг холбож, түүнийг ашиглах техникийн нөхцөлөөр хангах;

7.1.20.шүүхийг Монгол Улсын хуулийн албан ёсны эхээр тогтмол хангах болон хууль тогтоомжийн актын бүртгэл, лавламжийн ажлыг зохион байгуулах;

7.1.21.хэргийн хөдөлгөөний удирдлагын чиг үүргийг дараах байдлаар хэрэгжүүлэх:

7.1.21.а.шүүхэд хэрэг, нэхэмжлэл, гомдол, хүсэлтийг хүлээн авч бүртгэх, шүүх хуралдаанд бэлтгэх стандарт, аргачлалыг баталж, удирдамжаар хангах;

7.1.21.б.хэрэг хуваарилах аргачлалыг баталж мөрдүүлэх;

7.1.21.в.хэргийн хөдөлгөөнийг судалж, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны бэлтгэл болон дараах үе шат тус бүрд зарцуулагдах хугацааны нэгдсэн стандартыг баталж мөрдүүлэх;

7.1.21.г.шүүхийн тогтоол, шийдвэр, шүүгчийн захирамж, шийтгэврийг нийтлэх, архивлахтай холбогдсон нэгдсэн стандарт, үлгэрчилсэн загварыг баталж мөрдүүлэх;

7.1.21.д.хэргийн хөдөлгөөний хяналтын болон мэдээллийн тогтолцоог бүрдүүлэх;

7.1.21.е.шүүх хуралдаан үргэлжлэх дундаж цагийн тооцоо гаргасны үндсэн дээр шүүх хуралдааны товыг хуульд заасан хугацаанд нийцүүлэн хэргийн оролцогчид хүрэлцэн ирэх боломжтойгоор оновчтой тогтоох аргачлал, журмыг баталж мөрдүүлэх;

7.1.21.ж.хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны үе шат бүрийг мэдээллийн санд бүртгэх, мониторинг хийх;

7.1.21.з.хэргийн хөдөлгөөний талаарх мэдээллээр шүүх болон олон нийтийг хангах.

8 дугаар зүйл.Хуульчдаас шүүгчийг шилж олох талаар Ерөнхий зөвлөлийн бүрэн эрх

8.1.Ерөнхий зөвлөл хуульчдаас шүүгчийг шилж олох чиг үүргийн хүрээнд дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

8.1.1.шүүгчид нэр дэвшигчийг бүртгэх, сонгон шалгаруулах ажлыг Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд заасан журмын дагуу зохион байгуулах;

8.1.2.шүүгчийг томилох, шилжүүлэх, сэлгэн ажиллуулах, албан тушаалаас нь чөлөөлөх, огцруулах тухай саналыг Ерөнхийлөгчид өргөн мэдүүлэх;

8.1.3.энэ хуулийн 23 дугаар зүйлд заасан Мэргэшлийн хорооны үйл ажиллагааг удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах, дарга, гишүүдийг томилох, чөлөөлөх;

8.1.4.шүүгчид тавигдах шаардлагыг үнэлэх, шүүгчийн мэргэшлийн үйл ажиллагааны түвшинг тогтоох үнэлгээний шалгуур үзүүлэлт, журмыг Мэргэшлийн хороотой хамтран боловсруулж, зохион байгуулах.

9 дүгээр зүйл.Шүүгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах

9.1.Ерөнхий зөвлөл шүүгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах чиг үүргийн хүрээнд дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

9.1.1.Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд заасан шүүгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах ажлыг хэрэгжүүлэх, зөрчигдсөн тодорхой тохиолдолд арга хэмжээ авах;

9.1.2.шүүгчийн хараат бус, халдашгүй байдалд сөргөөр нөлөөлсөн, шүүгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол хөндөгдөх нөхцөл үүссэн тохиолдолд холбогдох арга хэмжээ авах, зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх.

9.2.Ерөнхий зөвлөл нь шүүхийн захиргааны ажилтны эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг энэ хууль болон холбогдох бусад хуульд заасны дагуу хамгаална.

10 дугаар зүйл.Шүүхийн хүний нөөц

10.1.Ерөнхий зөвлөл нь шүүхийн хүний нөөцийн талаар дараах удирдлагыг хэрэгжүүлнэ:

10.1.1.хүний нөөцийн бүртгэл, судалгаа, төлөвлөлт, хуваарилалт, хангалтыг зохион байгуулах;

10.1.2.шүүхийн захиалга, судалгаанд үндэслэн шүүхийн хүний нөөцийн хөдөлгөөнийг удирдах;

10.1.3.шүүгчийн туслах болон шүүхийн захиргааны ажилтны орон тоог тогтоох;

10.1.4.шүүгч болон шүүхийн захиргааны ажилтныг дадлагажуулах, мэргэшлийг нь дээшлүүлэх сургалтыг Хуульчдын танхим, Төрийн албаны зөвлөл болон сургалтын байгууллагатай хамтран зохион байгуулах;

10.1.5.шүүхийн захиргааны байгууллагын ажлын үр дүн, ажилтны ажил хэргийн ур чадвар, мэргэшлийн түвшинг тодорхойлох шалгуур үзүүлэлт, журмыг тогтоож хэрэгжүүлэх;

10.1.6.хууль тогтоомжийн дагуу шүүхийн захиргааны ажилтанд зэрэг дэв олгох, түүнийг төрийн шагнал, хүндэт цолд тодорхойлох.

11 дүгээр зүйл.Шүүхийн судалгаа, мэдээлэл

11.1.Ерөнхий зөвлөл шүүхийг дараах мэдээллээр хангана:

11.1.1.шүүхийн болон гэмт хэргийн статистик мэдээлэл гаргах;

11.1.2.шүүхийн статистикийн нэгдсэн тайлан, мэдээг гаргах, судлах, боловсруулалт хийх;

11.1.3.шүүхийн шүүн таслах болон захиргааны ажлын практикийг судлах;

11.1.4.шүүхийн цахим болон бусад хэлбэрийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх;

11.1.5.эрх зүйн онол, практикийн судалгаа, гарын авлага зэрэг албан хэрэгцээний сан бүрдүүлж, тогтмол шинэчлэх, ашиглалтыг зохион байгуулах.

12 дугаар зүйл.Олон нийтийг мэдээллээр хангах

12.1.Ерөнхий зөвлөл болон шүүхийн тамгын газар дараах байдлаар олон нийтийг мэдээллээр хангана:

12.1.1.шүүхийн бие даасан байдлыг хангах, шүүхийг захиргааны удирдлагаар хангах, шүүгчдийг шилж олох, шүүгчийн хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах бүрэн эрхийн хэрэгжилтийн талаар цахим хуудас болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд тогтмол мэдээлэх;

12.1.2.шүүхийн шийдвэр, тогтоолыг эмхтгэн хэвлэх болон цахим хуудсанд тогтмол байрлуулах;

12.1.3.шүүхийн цахим хуудсыг тогтмол шинэчлэх;

12.1.4.шүүхийн үйл ажиллагаа, хянан шийдвэрлэсэн хэрэг, маргааны талаар олон нийтэд мэдээлэх;

12.1.5.мэдээлэл, лавлагааны үйлчилгээг зохион байгуулах;

12.1.6.шүүхийн үйл ажиллагааны талаар олон нийтийн саналыг бичгээр болон цахим хэлбэрээр авах ажлыг зохион байгуулах.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ЕРӨНХИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН, БҮТЭЦ

13 дугаар зүйл.Ерөнхий зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, бүрэн эрхийн хугацаа

13.1.Ерөнхий зөвлөл нь дарга, дөрвөн гишүүнээс бүрдэх бөгөөд Ерөнхий зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгч, Засгийн газар, Улсын дээд шүүхээс томилсон тус бүр нэг хүн багтана.

/Энэ заалтад Монгол Улсын Ерөнхийлөгч 2012 оны 05 дугаар сарын 30-ны өдөр хориг тавив./

13.2.Ерөнхий зөвлөлийн дарга, гишүүд нь орон тооны байх бөгөөд бүрэн эрхийн хугацаа таван жил байна.

13.3.Ерөнхий зөвлөлийн дарга, гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа дуусгавар болсон, эсхүл хугацаанаас өмнө чөлөөлөгдсөн бол дараагийн гишүүнийг эрх бүхий этгээд сул орон тоо гарснаас хойш 30 хоногийн дотор нөхөн томилно.

14 дүгээр зүйл.Ерөнхий зөвлөлийн ажлын алба

14.1.Ерөнхий зөвлөл өөрийн гишүүдэд үүргээ гүйцэтгэхэд нь туслалцаа үзүүлэх, Ерөнхий зөвлөлийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулах нөхцөлийг хангах чиг үүрэг бүхий ажлын албатай байх бөгөөд гүйцэтгэх нарийн бичгийн дарга нь ажлын албыг өдөр тутмын удирдлагаар хангана.

14.2.Ерөнхий зөвлөл бүтэц, зохион байгуулалтаа өөрөө тогтоох бөгөөд ажлын албаны үйл ажиллагааг дүрмээр зохицуулна.

14.3.Ажлын албаны гүйцэтгэх нарийн бичгийн дарга нь Ерөнхий зөвлөлийн ерөнхий менежер байх бөгөөд дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

14.3.1.ажлын албыг өдөр тутмын удирдлагаар хангах;

14.3.2.ажлын албаны ажилтныг томилох, чөлөөлөх;

14.3.3.ажлын албаны төсвийг захиран зарцуулах, тайлагнах;

14.3.4.ажлын албаны ажлын тайланг Ерөнхий зөвлөлд

тайлагнах;

14.3.5.хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

14.4.Ерөнхий зөвлөл тамга, тогтоосон загвараар үйлдсэн тэмдэг, албан бичгийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

15 дугаар зүйл.Ерөнхий зөвлөлийн хуралдаан, түүнээс гарах шийдвэр

15.1.Ерөнхий зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь зөвлөлийн хуралдаан байна.

15.2.Ерөнхий зөвлөл эрх хэмжээнийхээ асуудлыг энэ хуулийн 15.1-д заасан зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэж олонхын саналаар шийдвэрлэж, тогтоол батална.

15.3.Хуралдаанаас гаргасан шийдвэртэй холбогдуулан захиргааны шүүхэд гомдол гаргаж болно.

15.4.Ерөнхий зөвлөл хуралдааныхаа дэгийг өөрөө тогтооно.

15.5.Ерөнхий зөвлөлийн ээлжит бус хуралдааныг Ерөнхий зөвлөлийн даргын санаачилгаар, эсхүл гишүүдийн гуравны нэгээс доошгүйн шаардсанаар зарлан хуралдуулна.

15.6.Ерөнхий зөвлөлийн хуралдааныг гишүүдийн олонх нь хүрэлцэн ирсэнээр хүчинтэйд тооцох бөгөөд хуралдааныг нээлттэй явуулж, гишүүдийн санал хураалт илээр явагдана.

15.7.Ерөнхий зөвлөлийн дарга гарын үсэг зурж, тамга дарснаар энэ хуулийн 15.2-т заасан тогтоол хүчин төгөлдөр болно.

16 дугаар зүйл.Ерөнхий зөвлөлийн дарга, гишүүнд тавигдах шаардлага

16.1.Ерөнхий зөвлөлийн гишүүн дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 16.1.1.Монгол Улсын иргэн байх;
- 16.1.2.хууль зүйн дээд боловсролтой;
- 16.1.3.мэргэжлээрээ 5-аас доошгүй жил ажилласан байх;
- 16.1.4.ял шийтгүүлж байгаагүй;
- 16.1.5.шударга зан чанар, өндөр ёс зүйтэй;
- 16.1.6.шүүгчид нэр дэвшигчийн мэдлэг, ур чадвар, туршлагыг аливаа нөлөөнд үл автан бодитой үнэлэх чадавхтай байх.

16.2.Ерөнхий зөвлөлийн дарга энэ хуулийн 16.1.1, 16.1.2, 16.1.4-16.1.6-д заасан шаардлагаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 16.2.1.мэргэжлээрээ 10-аас доошгүй жил ажилласан байх;
- 16.2.2.удирдах ажлын дадлага, туршлагатай байх.

17 дугаар зүйл.Ерөнхий зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрх

17.1.Ерөнхий зөвлөлийн гишүүн дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

17.1.1.Ерөнхий зөвлөлийн бүрэн эрхийн хүрээнд хэрэгжүүлэх чиг үүргийг хариуцах;

17.1.2.Ерөнхий зөвлөлийн хуралдаанаар тодорхой асуудал хэлэлцүүлэх санал оруулах;

17.1.3.Ерөнхий зөвлөлийн хуралдаанд таслах эрхтэй оролцох;

17.1.4.Ерөнхий зөвлөлийн шийдвэрийн биелэлтийг хангуулах;

17.1.5.Ерөнхий зөвлөлийн хуралдааныг зарлан хуралдуулахаар шаардах;

17.1.6.хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

17.2.Ерөнхий зөвлөлийн дарга болон гишүүний цалингийн хэмжээг Улсын Их Хурал тогтооно.

18 дугаар зүйл.Ерөнхий зөвлөлийн даргын бүрэн эрх

18.1.Ерөнхий зөвлөлийн дарга нь дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

18.1.1.Ерөнхий зөвлөлийн ажлын албыг ерөнхий удирдлагаар хангах;

18.1.2.Ерөнхий зөвлөлийг төлөөлөх, бүрэн эрхэдээ хамаарах асуудлаараа Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурал, Засгийн газар, холбогдох бусад байгууллага, албан тушаалтантай харилцах;

18.1.3.Улсын Их Хурлын нэгдсэн болон Байнгын хорооны хуралдаан, Засгийн газрын хуралдаанд Ерөнхий зөвлөлийн байр суурийг илэрхийлэх, асуудлыг шийдвэрлүүлэх;

18.1.4.Ерөнхий зөвлөлийн хуралдааныг товлох, даргалах, хуралдааны бэлтгэл, түүний шийдвэрийн биелэлтийг хангах ажлыг зохион байгуулах;

18.1.5.Ерөнхий зөвлөлийн шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавих;

18.1.6.Ерөнхий зөвлөлийн гүйцэтгэх нарийн бичгийн дарга, шүүхийн тамгын газрын даргад нэр дэвшүүлэх;

18.1.7.Ерөнхий зөвлөлийн дарга нь Ерөнхий зөвлөлийн ажлын алба, аймаг, нийслэл, сум, сум дундын, дүүргийн болон дагнасан шүүхийн төсвийн ерөнхийлөн захирагч байна;

18.1.8.Ерөнхий зөвлөлийн ажлын тайланг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид жил бүр танилцуулах;

18.1.9.Ерөнхий зөвлөлийн ажлын тайланг бүх шатны шүүхэд хүргүүлэх;

18.1.10.Ерөнхий зөвлөлийн гишүүнийг энэ хуулийн 19 дүгээр зүйлд заасан үндэслэлээр чөлөөлөх, огцруулах тухай саналыг тухайн нөхцөл бий болсноос хойш ажлын 10 өдрийн дотор томилсон байгууллагад мэдэгдэх;

18.1.11.хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

18.2.Ерөнхий зөвлөлийн дарга бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ Засгийн газрын гишүүнтэй адил бүрэн эрхийн баталгаа, хангамжтай байна.

18.3.Ерөнхий зөвлөлийн даргын түр эзгүйд түүний үүргийг хамгийн ахмад настай гишүүн нь орлон гүйцэтгэнэ.

18.4.Ерөнхий зөвлөлийн дарга эрх хэмжээнийхээ хүрээнд тушаал гаргана.

19 дүгээр зүйл.Ерөнхий зөвлөлийн дарга, гишүүнийг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх

19.1.Ерөнхий зөвлөлийн дарга, гишүүнийг дараах үндэслэлээр үүрэгт ажлаас нь чөлөөлнө:

19.1.1.бүрэн эрхийн хугацаа дуусгавар болсон;

19.1.2.тэтгэврийн насанд хүрсэн болон эрүүл мэндийн байдал, бусад хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар албан үүргээ гүйцэтгэх боломжгүй болсон;

19.1.3.өөрөө хүсэлт гаргасан болон өөр ажил, албан тушаалд томилогдсон буюу сонгогдсон.

19.2.Ерөнхий зөвлөлийн дарга, гишүүнийг дараах үндэслэлээр огцруулна:

19.2.1.хуралдааныг удаа дараа хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр тасалсан;

19.2.2.ёс зүйн ноцтой алдаа гаргасан;

19.2.3.гэмт хэрэг үйлдсэн нь шүүхийн хүчин төгөлдөр шийдвэрээр тогтоогдсон.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ШҮҮХИЙН ЗАХИРГААНЫ БАЙГУУЛЛАГА

20 дугаар зүйл.Шүүхийн тамгын газар

20.1.Шүүх тамгын газартай байна.

20.2.Бүх шатны шүүхийн тамгын газар үйл ажиллагаагаа Ерөнхий зөвлөлд тайлагнана.

20.3.Шүүхийн тамгын газрын бүтэц, орон тоог тухайн шүүхийн ажлын ачаалал, онцлогийг харгалзан Ерөнхий зөвлөл батална.

20.4.Шүүхийн тамгын газрын үйл ажиллагааны нийтлэг журмыг Ерөнхий зөвлөл тогтооно.

20.5.Шүүхийн тамгын газар нь тамга, тэмдэг, хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

21 дүгээр зүйл.Шүүхийн тамгын газрын чиг үүрэг

21.1.Шүүхийн тамгын газар захиргааны удирдлагын дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

21.1.1.энэ хуулийн 6-12 дугаар зүйлд заасан чиг үүргийг тухайн шүүх дээр хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

21.1.2.шүүхийг өдөр тутмын үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулах нөхцөлөөр хангах;

21.1.3.шүүхийн хөдөлмөр зохион байгуулалт, дотоод журмын биелэлтэд хяналт тавих;

21.1.4.шүүхэд хэрэг, нэхэмжлэл, гомдол, хүсэлтийг хүлээн авч, бүртгэх;

21.1.5.шүүхийн бичиг хэрэг, захидал харилцаа, шуудан, архивын үйл ажиллагааг зохион байгуулах;

21.1.6.шүүхийн эд хөрөнгийн бүртгэл, тооллого, эзэмшил, ашиглалт, хамгаалалтыг зохион байгуулж, эд хөрөнгийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах арга хэмжээ авах;

21.1.7.хэргийн эд мөрийн баримтыг хадгалах, зөөвөрлөх.

22 дугаар зүйл.Шүүхийн тамгын газрын даргын бүрэн эрх

22.1.Шүүхийн тамгын газрын дарга дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

22.1.1.шүүхийн тамгын газрыг өдөр тутмын удирдлагаар хангах;

22.1.2.шүүхийн тамгын газрын ажилтныг томилох, чөлөөлөх;

22.1.3. шүүхийн тамгын газрын төсвийг захиран зарцуулах, тайлагнах;

22.1.4. шүүхийн тамгын газрын ажлын тайланг тухайн шүүхдээ танилцуулах;

22.1.5. хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

22.2. Шүүхийн тамгын газрын дарга үйл ажиллагаагаа Ерөнхий зөвлөлийн өмнө хариуцан тайлагнана.

22.3. Шүүхийн тамгын газрын даргын бүрэн эрхийг Ерөнхий шүүгч болон шүүгч хэрэгжүүлэхийг хориглоно.

23 дугаар зүйл. Шүүхийн мэргэшлийн хороо

23.1. Шүүхийн мэргэшлийн хороо /цаашид “Мэргэшлийн хороо” гэх/ улсын хэмжээнд нэг байна.

23.2. Ерөнхий зөвлөл Мэргэшлийн хороог есөн орон тооны бус гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр таван жилийн хугацаагаар байгуулна.

23.3. Мэргэшлийн хороо нь хууль зүйн өндөр мэргэшилтэй, хууль зүйн болон шүүн таслах ажлын туршлагатай, мэргэжлээрээ 10-аас доошгүй жил ажилласан шүүгч, хуульчаас бүрдэх бөгөөд Хуульчдын холбооноос санал болгосноор Ерөнхий зөвлөл Мэргэшлийн хороог байгуулна.

23.4. Мэргэшлийн хорооны бүрэлдэхүүнд шүүгч, Ерөнхий зөвлөлийн болон шүүхийн захиргааны байгууллагын ажилтан, өмгөөлөгч, прокурор орохыг хориглоно.

23.5. Мэргэшлийн хорооны даргыг гишүүдийнх нь саналыг үндэслэн Ерөнхий зөвлөл томилно.

23.6. Мэргэшлийн хороо дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

23.6.1. шүүгч, Ерөнхий шүүгчид нэр дэвшигчээс Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 4-7 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэх талаар үнэлгээ өгөх;

23.6.2. Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8.3-т заасан шүүгчийн мэргэшлийн үйл ажиллагааны түвшинг тогтоох ажлыг Ерөнхий зөвлөлийн удирдамжийн дагуу зохион байгуулж, үнэлгээ өгч, дүгнэлт гаргах.

23.7.Энэ хуулийн 23.6.1-д заасан үнэлгээ нь хоёр жилийн хугацаанд хүчинтэй байх ба энэ хуулийн 23.6.2-т заасан үнэлгээ, дүгнэлт тухайн шүүгчийг албан тушаалаас нь чөлөөлөх эсэх асуудлыг Ерөнхий зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэх үндэслэл болно.

23.8.Мэргэшлийн хорооны дүрмийг Ерөнхий зөвлөл санал болгосноор Ерөнхийлөгч батална.

23.9.Мэргэшлийн хорооны гишүүн нь хараат бусаар үйл ажиллагаагаа явуулж, аливаа шударга бус үйлдэл, сонирхлын зөрчил, өөртөө давуу байдал бий болгох зэрэг ёс зүйн алдаа гаргахаас сэргийлнэ.

23.10.Ерөнхий зөвлөлөөс Мэргэшлийн хорооны ёс зүйн болон сонирхлын зөрчлийн дүрмийг баталж, мөрдүүлнэ.

23.11.Мэргэшлийн хорооны гишүүний үйл ажиллагаанд дараах зүйлийг хориглоно:

23.11.1.шүүн таслах ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцох;

23.11.2.шүүгчийн хараат бус байдалд аливаа хэлбэрээр нөлөөлөх;

23.11.3.нэр дэвшигчийн сонгон шалгаруулалтын материал болон үнэлгээ, шалгалтын материалыг урьдчилан ил болгох, тодорхой нэр дэвшигчийн талаар хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр байр сууриа илэрхийлэх;

23.11.4.нэр дэвшигчийн үнэлгээг үндэслэлгүйгээр өөрчлөх.

23.12.Мэргэшлийн хорооны ажиллах нөхцөл, бололцоог Ерөнхий зөвлөл бүрдүүлнэ.

23.13.Мэргэшлийн хороо нь орон тооны ажлын албатай байна. Шүүгчид нэр дэвшигчийн эрх зүйн мэдлэг болон шүүгчийн мэргэшлийн түвшин, ажил хэргийн чадварыг шалгаж, дүгнэлт гаргахад шаардлагатай материал бүрдүүлэх, материалыг судлах, шалгалт авах ажлыг зохион байгуулах, нэр дэвшигчийг товлосон цагт бэлэн байлгах зэрэг Мэргэшлийн хороонд туслахад чиглэсэн зохион байгуулалтын ажлыг Мэргэшлийн хорооны ажлын алба хариуцна.

23.14.Мэргэшлийн хорооны ажлын алба нь Ерөнхий зөвлөлийн ажлын албанд харьяалагдана.

24 дүгээр зүйл.Шүүхийн судалгаа, мэдээллийн байгууллага

24.1.Ерөнхий зөвлөл нь энэ хуулийн 11, 12 дугаар зүйлд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд нь Ерөнхий зөвлөлд дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх үүрэг бүхий шүүхийн судалгаа, мэдээллийн байгууллагатай байна.

24.2.Шүүхийн судалгаа, мэдээллийн байгууллагын чиг үүрэг, бүтэц, орон тоо, ажиллах журмыг Ерөнхий зөвлөл тогтоож, биелэлтийг зохион байгуулна.

24.3.Шүүхийн судалгаа, мэдээллийн байгууллагын даргыг Ерөнхий зөвлөл томилж, чөлөөлнө.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ШҮҮХИЙН ЗАХИРГААНЫ АЖИЛТНЫ ЭРХ ЗҮЙН БАЙДАЛ

25 дугаар зүйл.Шүүхийн захиргааны ажилтан

25.1.Шүүгчийн туслах, шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга, шүүхийн тамгын газрын ажилтан нь шүүхийн захиргааны ажилтан байна.

25.2.Шүүхийн захиргааны ажилтан дараах шаардлагыг хангасан байна:

25.2.1.Монгол Улсын иргэн байх;

25.2.2.Төрийн албаны тухай хууль болон бусад хуульд заасан болзол, шаардлагыг хангасан байх;

25.2.3.ял шийтгэлгүй байх;

25.2.4.энэ хуульд заасан ёс зүйн шаардлагыг хангасан байх;

25.2.5.тухайн ажил үүргийг гүйцэтгэх мэдлэг, боловсрол, туршлагатай байх.

26 дугаар зүйл.Шүүгчийн туслах

26.1.Шүүгч туслахтай байх бөгөөд шүүгчийн туслах нь эрх зүйч мэргэжилтэй байна.

26.2.Шүүгчийн туслах шүүгчийн удирдлага дор дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

26.2.1.шүүхэд ирүүлсэн тодорхой хэрэг, маргааны талаарх бичиг баримтын бүрдлийг судалж, шүүгчид танилцуулах;

26.2.2.хэрэг, маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаатай холбогдуулан шүүгчээс даалгасан ажиллагааг гүйцэтгэх;

26.2.3.шүүгчийн үйл ажиллагаанд техник, зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлэх;

26.2.4.хэрэг, маргааныг шийдвэрлэхэд шаардлагатай хууль тогтоомжийн талаар болон бусад мэдээлэл бэлтгэх зэргээр шүүгчид туслах;

26.2.5.хавтаст хэргийг хөтлөх;

26.2.6.тодорхой хэрэг, маргааны талаарх мэдээллийг нэгдсэн цахим санд оруулах;

26.2.7.шүүх хуралдааны бэлтгэл, зохион байгуулалтыг хангахад оролцох;

26.2.8.шүүхийн шийдвэр, тогтоол, шүүгчийн захирамжийн төсөл боловсруулах;

26.2.9.тэмдэгтийн хураамж болон бусад хураамж төлөгдсөн эсэхийг хянах;

26.2.10.хууль тогтоомж, ажлын байрны тодорхойлолтод заасан бусад чиг үүрэг.

27 дугаар зүйл.Шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга

27.1.Бүх шатны шүүхэд шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга ажиллана.

27.2.Шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга нь шүүх хуралдааныг даргалагчийн удирдлага дор дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

27.2.1.шүүх хуралдааны техник, зохион байгуулалтын бэлтгэлийг хангах;

27.2.2.шүүх хуралдааны тэмдэглэл хөтлөх;

27.2.3.шүүх хуралдааныг дуу болон дүрс бичлэгээр баталгаажуулах;

27.2.4.шүүх хуралдааны тэмдэглэлийг хэргийн оролцогчид хуульд заасан хугацаанд танилцуулан, шүүгчээр баталгаажуулж, хэргийн материалд хавсаргах;

27.2.5.Ерөнхий зөвлөлөөс баталсан ажлын байрны тодорхойлолтод заасан бусад чиг үүрэг.

28 дугаар зүйл.Шүүхийн захиргааны бусад ажилтан

28.1.Шүүхийн зохион байгуулалт, мэдээлэл зүйн болон аж ахуй, санхүү, архив, бичиг хэргийн ажил, аюулгүй байдал, хамгаалалт, техникийн үйлчилгээ зэргийг хариуцсан шүүхийн тамгын газрын ажилтны чиг үүргийг Ерөнхий зөвлөл тогтооно.

28.2.Шүүхийн захиргааны ажилтан нь энэ хуульд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээс гадна хэрэг, маргаан хянан шийдвэрлэх холбогдох хуульд заасан тусгай эрх, үүрэг болон төрийн захиргааны албан хаагчийн хувьд төрийн албаны тухай хууль тогтоомжид заасан нийтлэг эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ.

29 дүгээр зүйл.Шүүхийн захиргааны ажилтны ёс зүй

29.1.Шүүхийн захиргааны ажилтан нь төрийн албан хаагчийн ёс зүйн нийтлэг дүрэм, хэм хэмжээг мөрдөхөөс гадна ёс зүйн дараах ерөнхий шаардлагыг биелүүлж ажиллана:

29.1.1.шүүхэд хянан шийдвэрлэгдэж байгаа хэрэг, маргааны талаар тухайн хэргийн оролцогч, сонирхогч этгээдэд аливаа зөвлөгөө, мэдээлэл өгөхгүй, аливаа хэлбэрээр бусдад зуучлахгүй байх;

29.1.2.шүүхээр эцэслэн шийдвэрлэгдээгүй хэрэг, маргааны талаар хувийн таамаглал, урьдчилсан дүгнэлтээ бусдад илэрхийлэхгүй байх;

29.1.3.хэргийн оролцогчтой хувийн харилцаа тогтоохгүй байх;

29.1.4.ажлын бус цагаар шүүхийн нэр хүндэд харшлах аливаа зохисгүй байдлыг гаргахгүй байх;

29.1.5.шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлж байгаа байгууллагад ажиллаж байгаадаа хүндэтгэлтэй хандаж, ажлын байр, олон нийтийн дунд биеэ зөв авч явах.

30 дугаар зүйл.Шүүхийн захиргааны ажилтны ёс зүйн зөрчилд гомдол гаргах, түүнийг шийдвэрлэх

30.1.Шүүхийн захиргааны ажилтан мэргэжил, ёс зүйн зөрчил гаргасан гэж үзсэн этгээд тухайн шүүхийн тамгын газрын даргад гомдол гаргана.

30.2. Ёс зүйн шаардлагыг зөрчсөн шүүхийн захиргааны ажилтанд Төрийн албаны тухай хууль болон Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасны дагуу эрх бүхий албан тушаалтан сахилгын шийтгэл ногдуулна.

31 дүгээр зүйл. Шүүхийн захиргааны ажилтны сургалт

31.1. Шүүхийн захиргааны ажилтан Ерөнхий зөвлөлөөс зохион байгуулсан мэргэжлийн тогтмол сургалтад заавал хамрагдана.

32 дугаар зүйл. Шүүхийн Ёс зүйн хороо

32.1. Шүүгчид сахилгын хариуцлага хүлээлгэх эсэхийг шийдвэрлэх эрх бүхий Шүүхийн Ёс зүйн хороо /цаашид “Ёс зүйн хороо” гэх/ нь улсын хэмжээнд нэг байна.

32.2. Ёс зүйн хороо нэр хүндтэй хуульч, эрдэмтэн, судлаач зэрэг есөн гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байна.

32.3. Ёс зүйн хорооны гишүүнд бүх шатны шүүхийн зөвлөгөөнөөс нэр дэвшүүлнэ. Хорооны бүрэлдэхүүнд шүүгч, Ерөнхий зөвлөлийн болон шүүхийн захиргааны байгууллагын ажилтан, өмгөөлөгч, прокурор орохыг хориглоно.

32.4. Ёс зүйн хорооны дүрэм, бүрэлдэхүүнийг Ерөнхийлөгч батална.

32.5. Ёс зүйн хорооны гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа гурван жил байх бөгөөд түүнийг нэг удаа улируулан томилж болно.

32.6. Ёс зүйн хорооны даргыг хорооны гишүүдийн санал болгосноор Ерөнхийлөгч томилно.

32.7. Ёс зүйн хорооны үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хорооны хуралдаан байна.

32.8. Ёс зүйн хороо хуралдааныхаа дэгийг өөрөө тогтооно.

32.9. Ёс зүйн хороо нь ажлын албатай байх бөгөөд Ерөнхий зөвлөлийн ажлын албанд харьяалагдана.

33 дугаар зүйл. Ёс зүйн хорооны дарга, гишүүний эрх, үүрэг

33.1. Ёс зүйн хорооны дарга дараах эрх, үүрэгтэй:

33.1.1. Ёс зүйн хорооны ажлыг зохион байгуулах, хуралдааныг даргалах;

33.1.2. Өөрийн түр эзгүйд хуралдаан даргалагчийг томилох;
33.1.3. Дүрэмд заасан бусад эрх.

33.2. Ёс зүйн хорооны гишүүн дараах эрх, үүрэгтэй:

33.2.1. Гомдол, хүсэлтийн дагуу шүүгчид сахилгын хэрэг үүсгэх, үүсгэхээс татгалзах;

33.2.2. Гомдол хүсэлтийг шалгаж дүгнэлт гаргах;

33.2.3. Сахилгын хэргийг шалгаж шийдвэрлэх бэлтгэл хангах, ажлыг зохион байгуулах;

33.2.4. Ёс зүйн хорооны хуралдаанд таслах эрхтэй оролцох.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

34 дүгээр зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

34.1. Энэ хуулийг 2014 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төрийн албаны тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.3 дахь заалтын “Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн ажлын албаны” гэсний дараа “, бүх шатны шүүхийн тамгын газар, судалгааны төв, бусад туслах нэгжийн” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр баталсан Шүүхийн захиргааны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 05 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ШҮҮХИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь шүүх эрх мэдлийн байгууллагад ил тод, нээлттэй байх зарчмыг бэхжүүлэх, шүүн таслах ажиллагаанд олон нийтийн зүгээс хяналт тавих тогтолцоог бий болгох зорилгоор шүүн таслах ажиллагаанд оролцож байгаа иргэдийн төлөөлөгчийг сонгон шалгаруулах, түүний үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, тэдгээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Шүүхийн иргэдийн төлөөлөгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль тогтоомж

2.1.Шүүхийн иргэдийн төлөөлөгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Шүүхийн тухай², Шүүхийн захиргааны тухай, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай³, Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай⁴, Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль⁵, энэ хууль болон эдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ШҮҮХИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧИЙН БҮРЭН ЭРХ,ТҮҮНД ТАВИХ ШААРДЛАГА

3 дугаар зүйл.Шүүхийн иргэдийн төлөөлөгчийн бүрэн эрх

3.1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавин хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаар анхан шатны шүүх эрүүгийн хэрэг, эрх зүйн маргаан

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

²Шүүхийн тухай хууль- “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2012 оны 11 дугаарт нийтлэгдсэн.

³Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 8 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁴Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2003 оны 3 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁵Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль - “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 6 дугаарт нийтлэгдсэн.

/цаашид “хэрэг, маргаан” гэх/-ыг анхан шатны журмаар, хамтын зарчмаар хянан шийдвэрлэхдээ иргэдийн төлөөлөгчийг оролцуулна.

3.2.Шүүхийн иргэдийн төлөөлөгч /цаашид “иргэдийн төлөөлөгч” гэх/ шүүгчийн дангаар шийдвэрлэх шүүх хуралдаанд оролцохгүй.

3.3.Иргэдийн төлөөлөгч хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх анхан шатны шүүх хуралдаанд оролцохдоо дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

3.3.1.хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх шүүх бүрэлдэхүүнд оролцох;

3.3.2.хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх тухай хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

3.4.Шүүх бүрэлдэхүүнд орсон иргэдийн төлөөлөгч шүүх хуралдаанаас өмнө хүний эрх, эрх чөлөө, шударга ёс, хуулийг дээдлэн, хэрэг, маргааныг хэнээс ч хараат бусаар шийдвэрлэхээ батлан тангараглана.

3.5.Энэ хуулийн 3.4-т заасан тангаргийн журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл батална.

4 дүгээр зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчийн үйл ажиллагаанд хориглох зүйл

4.1.Хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх явцад иргэдийн төлөөлөгчийн үйл ажиллагаанд дараах зүйлийг хориглоно:

4.1.1.шүүх хуралдааныг орхин явах, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр хүрэлцэн ирэхгүй байх;

4.1.2.шүүх хуралдааны дэгийг сахин биелүүлэхгүй байх;

4.1.3.хэргийн оролцогч, түүний өмгөөлөгч, төлөөлөгчтэй уулзах;

4.1.4.хэргийн талаар нотлох баримт цуглуулах;

4.1.5.өөрт нь итгэмжлэн мэдэгдсэн төр, байгууллага, хувь хүний нууцтай холбоотой мэдээллийг задруулах;

4.1.6.хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлд иргэдийн төлөөлөгчөөр оролцсон хэргийн талаар мэдээлэл өгөх;

4.1.7.зөвлөлдөх тасалгаанд гаргасан санал, хэлэлцсэн асуудлыг задруулах.

4.2.Энэ хуулийн 4.1 дэх хэсэгт заасан заалтын хэрэгжилтэд Шүүхийн ерөнхий зөвлөл хяналт тавьж, зөрчсөн этгээдийн иргэдийн төлөөлөгчөөр сонгогдох эрхийг хасна.

5 дугаар зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчид тавих шаардлага

5.1.Иргэдийн төлөөлөгч нь дараах шаардлага хангасан байна:

5.1.1.эрх зүйн бүрэн чадамжтай, 25 нас хүрсэн Монгол Улсын иргэн байх;

5.1.2.тухайн анхан шатны шүүхийн харьяаллын нутаг дэвсгэрт байнга оршин суудаг байх;

5.1.3.ял шийтгүүлж байгаагүй;

5.1.4.сонгогдон шалгарах үедээ эрүүгийн байцаан шийтгэх болон иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх, захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны хэргийн оролцогч бус байх;

5.1.5.монгол хэлээр чөлөөтэй ярьж, ойлгодог байх;

5.1.6.сүүлийн нэг жилийн хугацаанд иргэдийн төлөөлөгчөөр шүүх хуралдаанд оролцоогүй байх.

6 дугаар зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчөөр сонгогдоход хориглох зүйл

6.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн, Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн, шүүгч, шүүхийн ажилтан, прокурор, өмгөөлөгч, хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагч, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын албан хаагч, тухайн орон нутагт үүрэг гүйцэтгэж байгаа цэргийн албан хаагч, онцгой байдлын албан хаагч, аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны Засаг даргыг иргэдийн төлөөлөгчөөр сонгон шалгаруулахыг хориглоно.

6.2.Иргэдийн төлөөлөгчийг сонгон шалгаруулахдаа үндэс угсаа, арьсны өнгө, хүйс, нийгмийн гарал, байдал, хөрөнгө чинээ, боловсролоор нь ялгаварлан гадуурхахыг хориглоно.

7 дугаар зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчийн хараат бус байдал

7.1.Шүүгч, прокурор, өмгөөлөгч, хэргийн оролцогч болон бусад этгээдийн зүгээс иргэдийн төлөөлөгчид аливаа хэлбэрээр нөлөөлөхийг хориглоно.

7.2.Энэ хуулийн 7.1-д заасан нөхцөл байдал бий болсон гэж үзсэн тохиолдолд иргэдийн төлөөлөгч Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3.1.2-т заасан нөлөөллийн мэдүүлэг бөглөнө.

7.3.Иргэдийн төлөөлөгчийн аюулгүй байдлыг тухайн шүүхийн тамгын газар хангана.

7.4.Энэ хуулийн 9.1-д заасны дагуу сонгон шалгаруулсан иргэдийн төлөөлөгчийн нэрсийг шүүгч, шүүхийн ажилтан шүүх хуралдаанаас өмнө задруулахыг хориглоно.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧИЙГ СОНГОН ШАЛГАРУУЛАХ

8 дугаар зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчийн нэрсийн жагсаалт

8.1.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл иргэдийн төлөөлөгчийг сонгон шалгаруулах журам, иргэдийн төлөөлөгчийг сургалтад хамруулах нэгдсэн төлөвлөгөөг тус тус батална.

8.2.Шүүхийн ерөнхий зөвлөлөөс тухайн орон нутгийн хүн амын тоог үндэслэн баталсан жишиг тоог харгалзан иргэдийн төлөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтыг тухайн орон нутгийн анхан шатны шүүхийн тамгын газраас нутгийн захиргааны байгууллагатай хамтран гаргана.

8.3.Энэ хуулийн 8.2-т заасны дагуу гаргасан иргэдийн төлөөлөгчийн нэрсийн жагсаалт нэг жил хүчинтэй байна.

8.4.Энэ хуулийн 8.3-т заасан хугацаа дуусахаас гурван сарын өмнө шүүхийн тамгын газар иргэдийн төлөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтыг шинэчлэх бэлтгэл ажлыг хийнэ.

8.5.Шүүхийн тамгын газар иргэдийн төлөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтад нэр нь орсон иргэнийг энэ хуулийн 5 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгаж, энэ хуулийн 13.1-д заасан мэдээллийн сан бүрдүүлнэ.

8.6.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл иргэдийн төлөөлөгчийн нэрсийн нэгдсэн жагсаалтыг хуралдаанаараа батална.

8.7.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл нь иргэдийн төлөөлөгчийн оролцооны талаар судалгаа, дүн шинжилгээ, статистик мэдээг тогтмол гаргана.

9 дүгээр зүйл. Иргэдийн төлөөлөгчийг сонгон шалгаруулах

9.1. Энэ хуулийн 8.6-д заасан иргэдийн төлөөлөгчийн нэрсийн нэгдсэн жагсаалтаас иргэдийн төлөөлөгчийг сонгон шалгаруулах ажлыг тухайн шүүхийн тамгын газар зохион байгуулна.

9.2. Шүүх энэ хуулийн 8.6-д заасан нэрсийн жагсаалтаас долоо хоног тутам 10-15 хүний нэрсийн дэд жагсаалтыг цахим хэлбэрээр тохиолдлын журмаар гарган тухайн шүүхийн тамгын газрын даргаар батлуулна.

9.3. Шүүх хуралдааны тов зарлагдмагц энэ хуулийн 9.2-т заасан дэд жагсаалтад нэр нь орсон шүүх бүрэлдэхүүнд орох нэг, нөөцөд хоёр иргэдийн төлөөлөгчийг шүүх хуралдаан тус бүрд сугалаагаар хуваарилна.

9.4. Шүүх хуралдаанд оролцох тухай шүүхийн мэдэгдэх хуудсыг шүүх хуралдаан болохоос ажлын таваас доошгүй өдрийн өмнө иргэдийн төлөөлөгчөөр сонгогдон шалгарсан иргэнд хүргүүлж мэдэгдэнэ.

9.5. Энэ хуулийн 9.4-т заасан шүүхийн мэдэгдэх хуудсыг хүлээн авсан иргэдийн төлөөлөгч энэ хуулийн 9.8-д заасан хүндэтгэн үзэх шалтгаантай бол энэ тухайгаа тухайн шүүхийн тамгын газарт нэн даруй мэдэгдэнэ.

9.6. Шүүхийн тамгын газар иргэдийн төлөөлөгчөөр сонгогдон шалгарсан иргэний ажил олгогчид мэдэгдэл хүргүүлнэ.

9.7. Энэ хуулийн 9.6-д заасан ажил олгогч нь шүүх хуралдаанд иргэдийн төлөөлөгчөөр оролцох болсон ажилтандаа чөлөө олгож, аливаа байдлаар саад учруулахгүй байх үүрэг хүлээнэ.

9.8. Хуульд заасны дагуу татгалзан гараагүй бол дор дурдсан хүндэтгэн үзэх шалтгаанаас бусад тохиолдолд иргэдийн төлөөлөгчөөр сонгогдон шалгарсан иргэнийг шүүх хуралдаанд оролцохоос зайлсхийсэн гэж үзэж түүнд энэ хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ:

9.8.1. эмнэлгийн магадлалаар баталгаажсан эрүүл мэндийн нөхцөл байдлын улмаас шүүх хуралдаанд оролцох боломжгүй болсон;

9.8.2. ажил олгогчийн баталгаажуулсан албан томилолттой байсан;

9.8.3. бага насны хүүхэд болон бусад этгээдийг асран хамгаалж байгаа бөгөөд энэ талаар хорооны Засаг даргын тодорхойлолттой бол;

9.8.4.хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаантай байсан.

10 дугаар зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчийг татгалзан гаргах

10.1.Хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцож байгаа иргэдийн төлөөлөгч өөрөө татгалзан гарах үндэслэлийг Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай, Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулиар тус тус тогтооно.

11 дүгээр зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчийг мэдээллээр хангах

11.1.Шүүхийн тамгын газар нь иргэдийн төлөөлөгчид шүүх хуралдаанд оролцох үед эдлэх эрх хэмжээ, чиг үүрэг, хүлээх хариуцлага, шүүх хуралдааны дэгийн талаар мэдээлэл өгнө.

11.2.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл иргэдийн төлөөлөгчид зориулсан гарын авлага боловсруулж хүрэлцээтэй хэмжээгээр хэвлэн шүүхэд түгээх бөгөөд тухайн шүүхийн тамгын газар иргэдийн төлөөлөгчийг уул гарын авлагаар хангана.

11.3.Тухайн жилд сонгогдон шалгарсан иргэдийн төлөөлөгчид зориулсан нэгдсэн сургалтыг тухайн шүүхийн тамгын газраас зохион байгуулна.

11.4.Иргэдийн төлөөлөгчөөр оролцохын ач холбогдлыг иргэдэд ухуулан таниулах ажлыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл болон тухайн шүүхийн тамгын газар зохион байгуулна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧ ШҮҮН ТАСЛАХ АЖИЛЛАГААНД ОРОЛЦОХ

12 дугаар зүйл.Иргэдийн төлөөлөгч шүүх бүрэлдэхүүнд оролцох

12.1.Хэрэг, маргааныг анхан шатны журмаар шүүх бүрэлдэхүүнтэйгээр хянан шийдвэрлэх шүүх бүрэлдэхүүнд нэг иргэдийн төлөөлөгч оролцуулна.

12.2.Энэ хуулийн 9.3 дахь хэсэгт заасан шүүх бүрэлдэхүүнд орсон иргэдийн төлөөлөгч шүүх хуралдаанд оролцох боломжгүй бол нөөцөд байгаа иргэдийн төлөөлөгчдөөс мөн хэсэгт заасны дагуу нэг иргэдийн төлөөлөгчийг шүүх бүрэлдэхүүнд оруулна.

12.3.Нөөцөд байгаа иргэдийн төлөөлөгч нь шүүх хуралдаанд оролцох боловч энэ хуулийн 3.3-т заасан бүрэн эрхийг энэ хуулийн 12.2-т зааснаас бусад тохиолдолд хэрэгжүүлэхгүй.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧИЙН АЖИЛЛАХ НӨХЦӨЛ, ХӨЛС

13 дугаар зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчийн талаарх бүртгэл мэдээлэл

13.1.Шүүхийн тамгын газар Шүүхийн ерөнхий зөвлөлөөс баталсан журмын дагуу тухайн жилийн иргэдийн төлөөлөгчийн нэрсийн жагсаалт бүхий мэдээллийн сан бүрдүүлнэ.

13.2.Энэ хуулийн 13.1-д заасан сангийн мэдээллийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн мэдээллийн нэгдсэн сан дахь мэдээлэлтэй нэгтгэж архивт бүртгэнэ.

14 дүгээр зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчийг ажиллах нөхцөлөөр хангах

14.1.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл болон шүүхийн тамгын газар иргэдийн төлөөлөгчийн цагийг хэмнэх, зардал гаргуулахгүй байх зохистой арга хэмжээ авна.

14.2.Иргэдийн төлөөлөгчийг ажиллах нөхцөлөөр хангах стандартыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл батална.

14.3.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл иргэдийн төлөөлөгчийн үйл ажиллагаагаа явуулахад шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж, хөрөнгийг шүүхийн тамгын газарт олгоно.

15 дугаар зүйл.Иргэдийн төлөөлөгчид хөлс олгох

15.1.Иргэдийн төлөөлөгчийн хөлсийг шүүхийн төсвөөс олгоно.

15.2.Иргэдийн төлөөлөгчид хөлс олгох журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ ХҮЛЭЭЛГЭХ ХАРИУЦЛАГА

16 дугаар зүйл.Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

16.1.Энэ хуулийн 9.8-д зааснаас бусад шалтгаанаар шүүхийн үйл ажиллагаанд оролцохоос санаатайгаар зайлсхийсэн иргэнийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг хоёроос тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

16.2.Энэ хуулийн 9.7-д заасныг зөрчсөн ажил олгогчийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг гурваас дөрөв дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

17 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

17.1.Энэ хуулийг 2013 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2012 оны 05 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 38

Улаанбаатар
хот

Зарим тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хилийн заагт өөрчлөлт оруулах тухай

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 2 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Богдхан уулын дархан цаазат газрын хязгаарлалтын бүс дэх Баянзүрх дүүргийн 11 дүгээр хорооны Төмөр замын "Туул зөрлөг"-ийн 33.5 га, Хан-Хэнтий тусгай хамгаалалттай газрын Горхи-Тэрэлжийн байгалийн цогцолборт газар дахь Налайх дүүргийн 6 дугаар хорооны болон Тэрэлжийн төв суурин байрлах 262.5 га газрыг тус тус тусгай хамгаалалттай газар нутгаас чөлөөлсүгэй.

2.Богдхан уулын дархан цаазат газрын хамгаалалтын бүс дэх “Туул зөрлөг”-ийн болон Хан-Хэнтий тусгай хамгаалалттай газрын Горхи-Тэрэлжийн байгалийн цогцолборт газрын хилийн заагийн өөрчлөлтийн солбилцлыг 1, 2 дугаар хавсралтаар баталсугай.

3.Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан Улсын Их Хурлын 1995 оны 5 дугаар сарын 04-ний өдрийн 26 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтын 3-т заасан Богдхан уулын дархан цаазат газрын хилийн заагт өөрчлөлт оруулах асуудлыг судалж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж шийдвэрлүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /С.Батболд/-т даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

Монгол Улсын Их Хурлын 2012 оны 38 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

**БОГДХАН УУЛЫН ДАРХАН ЦААЗАТ ГАЗРААС ЧӨЛӨӨЛӨГДӨЖ
БУЙ ЧУЛУУТЫН АМНЫ ГАЗАР НУТГИЙН ХИЛИЙН ЗААГ**

№	Х	У
1	107 5 38.34 E	47 52 24.15 N
2	107 5 19.95 E	47 52 7.97 N
3	107 5 0.13 E	47 52 19.94 N
4	107 5 15.44 E	47 52 34.78 N
1	107 5 38.34 E	47 52 24.15 N

Монгол Улсын Их Хурлын 2012 оны 38 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт

**1.Горхи-Тэрэлжийн байгалийн цогцолборт газраас
чөлөөлөгдөж буй Налайх дүүргийн 6 дугаар
хорооны газар нутгийн хилийн зааг:**

Д/Д	Х уртраг	Ү өргөрөг
1	683861.8622	5319560.013
2	682821.1082	5319366.656
3	681271.8246	5319245.207
4	681195.071	5319395.697
5	681057.9099	5319681.688

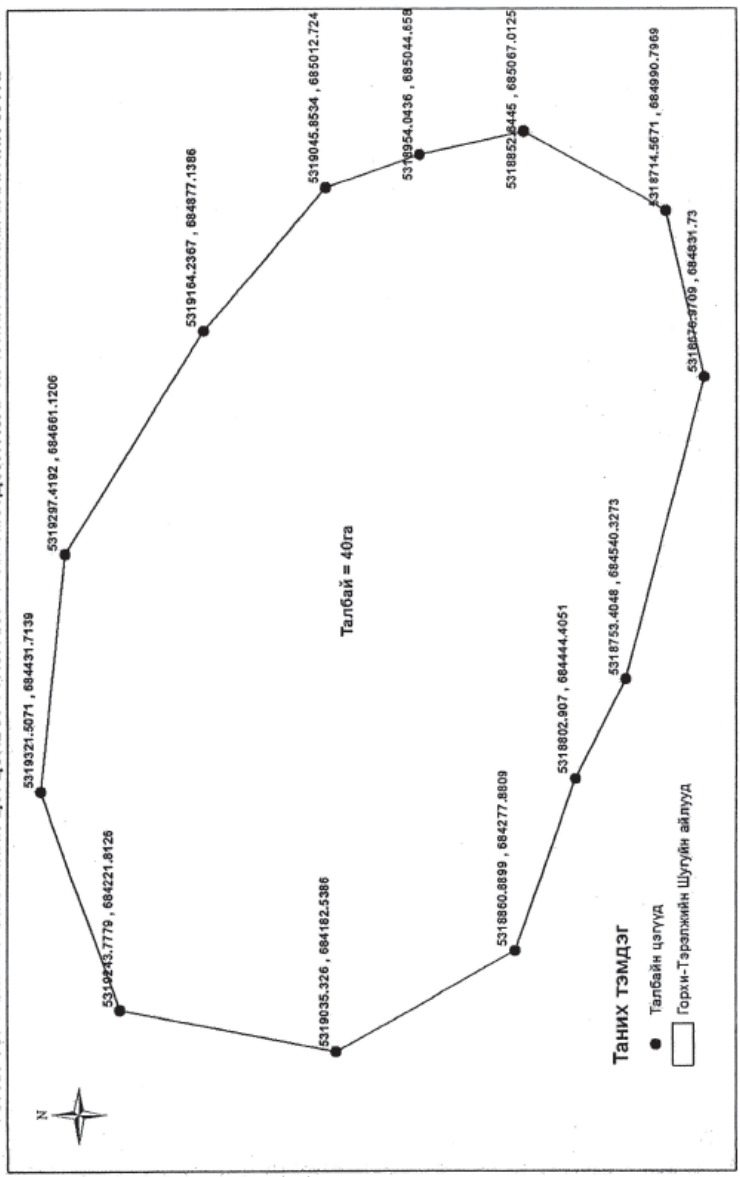

6	682032.4721	5319971.918
7	682892.1199	5320278.002
8	683057.035	5320644.308
9	683057.035	5320644.308
10	683154.9608	5320723.624
11	683268.8687	5320740.305
12	683399.2289	5320515.551
13	683521.1452	5320500.062
14	683619.995	5320401.441
15	683836.089	5320284.421
16	683864.8975	5320200.755
17	683848.0387	5320133.545
18	683904.7041	5320066.825
19	683975.9279	5320073.584
20	683968.166	5319807.904
1	683861.8622	5319560.013

**2.Горхи-Тэрэлжийн байгалийн цогцолборт газраас
чөлөөлөгдөж буй Шугуйн орчмын газар нутгийн хилийн зааг:**

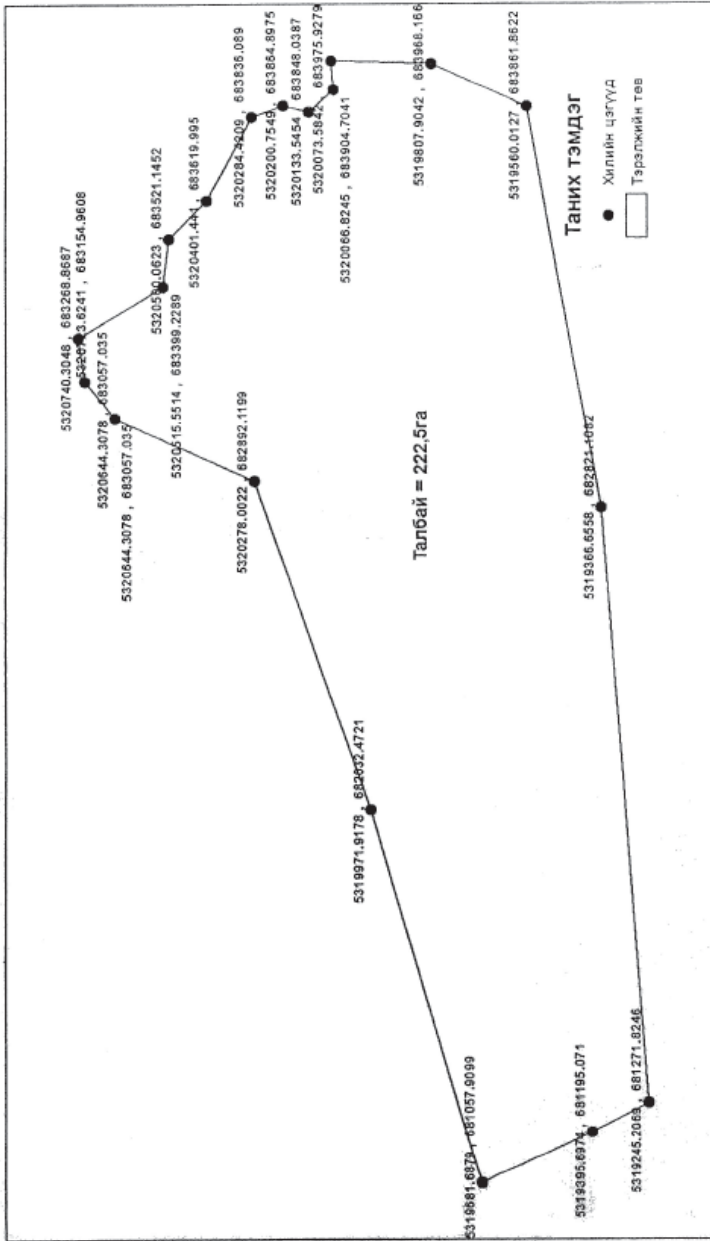
Д/Д	Х уртраг	Ү өргөрөг
1	684221.8126	5319243.778
2	684431.7139	5319321.507
3	684661.1206	5319297.419
4	684877.1386	5319164.237
5	685012.724	5319045.853
6	685044.658	5318954.044
7	685067.0125	5318852.645
8	684990.7969	5318714.567
9	684831.73	5318676.971
10	684540.3273	5318753.405
11	684444.4051	5318802.907
12	684277.8809	5318860.89
13	684182.5386	5319035.326
1	684221.8126	5319243.778

ГОРХИ-ГЭРЭЛЖИЙН БАЙГАЛИЙН ЦОГЦОЛБОРТ ГАЗРААС ЧӨЛӨӨЛӨГДӨХ ГАЗАР НУТГИЙН ХИЛИЙН ЗААГИЙН СУРАГ

ГОРХИ - ТЭРЭЛЖИЙН БАЙГАЛИЙН ЦОГЦОЛБОРТ ГАЗРААС ЧӨЛӨӨЛӨГДӨХ ГАЗАР НУТГИЙН ХИЛИЙН ЗААГИЙН ЗУРАГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2012 оны 4 дүгээр
сарын 4-ний өдөр

Дугаар 105

Улаанбаатар
хот

Тогтоолын хавсралтад нэмэлт оруулах тухай

Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 5.4-т заасныг үндэслэн
Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1.“Түүх, соёлын хосгүй үнэт дурсгалт зүйлийг батлах тухай”
Засгийн газрын 1995 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдрийн 241 дүгээр
тогтоолын 1 дүгээр хавсралтад дор дурдсан агуулга бүхий 672-748 дахь
заалт нэмсүгэй:

672.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

БУРХАН БАГШ ХОЁР ШАВЬ,

СЭНТИЙ, ЖАВЯЛЫН ХАМТ

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XIX зуун

Чойжин ламын сүм музей

Бурхан багш, Шаарийбуу,

Моголжибуу хоёр шавь, сэнтий,

жавялын хамт. Гууль хөөмөл, алт

шармал, Бурхан багш

110.5x50x70.5 см,

Шаарийбуу 63x24x30 см,

Моголжибуу 63x23x24 см,

сэнтий, жавял

65x100x105 см хэмжээтэй.

Хувийн дугаар:

Г-42-1-5 (Бурхан багш)

Г-42-4 (Шаарийбуу)

Г-42-5 (Моголжибуу)

Г-42-2 (Бурхан багшийн сэнтий)

Г-42-3 (Бурхан багшийн жавял)

673.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

ЯМАНДАГИЙН ЛОЙЛОН

(хот мандал)

Уран сийлбэрч Балган

XIX зуун

Чойжин ламын сүм музей

Модон сийлбэр. Лойлонгийн

голд Жигжид бурхан,

тойроод бурхан 8, дагина 16,

хуврага 8, сармагчин

12, галт шувуу 10, бумба 8,

бодь гөрөөс 3 ширхэг

байрлуулсан. Хадаасгүй

углуургадан оньслох аргаар

Хувийн дугаар:	бүтээсэн. Шүр, оюу, сувд, шилэн чимэглэлтэй, хэмжээ 260х150х180 см. Г-42-112
674.	
Дурсгалын нэр:	ЯНСАНЫДАМЫН ЛОЙЛОН (хот мандал)
Бүтээгч:	Уран сийлбэрч Балган
Холбогдох он цаг:	XIX зуун
Хадгалагдаж буй газар:	Чойжин ламын сүм музей
Дурсгалын шинж байдал:	Модон сийлбэр. Лойлонгийн голд Янсаядам бурхан, тойроод хуврага 4, сармагчин 12, галт шувуу 24, бумба 16, ламын дүр 4 ширхэг байрлуулсан.
Хувийн дугаар:	Хадаасгүй углуургадан оньслох аргаар бүтээсэн. Шүр, оюу, сувд, шилэн чимэглэлтэй, хэмжээ 260х150х180 см. Г-42-111
675.	
Дурсгалын нэр:	МАЙДАРЫН ШАНГАД (орны байгуулалт)
Бүтээгч:	Уран сийлбэрч Балган
Холбогдох он цаг:	XIX зуун
Хадгалагдаж буй газар:	Чойжин ламын сүм музей
Дурсгалын шинж байдал:	Модон сийлбэр. Хагас товойлгон бүтээсэн Майдар 57, хуврага 46, дагина 34 ширхэг байрлуулсан.
Хувийн дугаар:	Шороон будаг. Хадаасгүй углуургадан оньслох аргаар бүтээсэн, хэмжээ 330х200 см. Г-42-146
676.	
Дурсгалын нэр:	АВИДЫН ШАНГАД (орны байгуулалт)
Бүтээгч:	Уран сийлбэрч Балган
Холбогдох он цаг:	XIX зуун
Хадгалагдаж буй газар:	Чойжин ламын сүм музей
Дурсгалын шинж байдал:	Модон сийлбэр. Орны голд Авид бурхан, тойроод хуврага 66, Дара эх 10, Дагина 6 ширхэг байрлуулсан.

Хувийн дугаар:

Хадаасгүй углуургадан
оньслох аргаар бүтээсэн,
хэмжээ 330х200 см.
Г-42-146

677.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ОТОЧ МАНАЛ
Уран хатгамалч Аюуш
XIX зуун
Чойжин ламын сүм музей
Задгай утсан хатгамал,
хэмжээ 90х120 см
Г-42-153

Хувийн дугаар:

678.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ЯМАНДАГ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XIX зуун
Чойжин ламын сүм музей
Зэс хөөмөл бурхан,
хэмжээ 220х60х140 см
З-42-36

Хувийн дугаар:

679.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ПЭРЭНЛЭЙЖАЛБУУ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XIX зуун
Чойжин ламын сүм музей
Зэс хөөмөл бурхан,
хэмжээ 220х60х140 см
З-42-45

Хувийн дугаар:

680.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ЗЭМЭРЧОЙЖИН
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XIX зуун
Чойжин ламын сүм музей
Зэс хөөмөл бурхан,
хэмжээ 190х60х140 см
З-42-51

Хувийн дугаар:

681.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ДАМДИНСАНДҮВ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XIX зуун
Чойжин ламын сүм музей
Зэс хөөмөл бурхан,
хэмжээ 280х70х180 см
З-42-51

Хувийн дугаар:

682.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ДҮВЧИННАГВАЖОДОВ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XIX зуун
Чойжин ламын сүм музей
Гууль хөөмөл, алт шармал
бурхан, хэмжээ 107х60х70 см,
жин 40220 гр
Я-42-1

Хувийн дугаар:

683.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

НОГООН ДАРА ЭХ
Занабазарын сургууль
XVII зуун
Чойжин ламын сүм музей
Хүрэл цутгамал, алт шармал,
хэмжээ 39х22.5х27 см,
жин 7960 гр
Ө-42-73

Хувийн дугаар:

684.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ӨНДӨР ГЭГЭЭН ЗАНАБАЗАР
Занабазарын сургууль
XVII зуун
Чойжин ламын сүм музей
90 ширхэг шүрэн эрхиний
хамт. Хүрэл цутгамал, алт
шармал, хэмжээ 32х20х29 см,
жин 10340 гр
Ө-42-34

Хувийн дугаар:

685.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

БОДИСАДВА
Занабазарын сургууль
XVII зуун
Чойжин ламын сүм музей
Гууль цутгамал, алт шармал.
Хэмжээ 30х18.5 см, жин 680 гр
Ө-42-65

Хувийн дугаар:

686.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

БОДИСАДВА
Занабазарын сургууль
XVII зуун
Чойжин ламын сүм музей
Гууль цутгамал, алт шармал,
хэмжээ 30х18.5см, жин 680 гр
Ө-42-64

Хувийн дугаар:

687.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

МАНАЛ
Занабазарын сургууль
ХҮИ зуун
Чойжин ламын сүм музей
Хүрэл цутгамал, алт шармал,
хэмжээ 35x16x25 см,
жин 7320 гр
Ө-42-64

688.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

МАНАЛ
Занабазарын сургууль
ХҮИ зуун
Чойжин ламын сүм музей
Хүрэл цутгамал, алт шармал.
Хэмжээ 31x15x20.5 см,
жин 7020 гр
Ө-42-75

689.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

СУУГАА МАЙДАР
Занабазарын сургууль
ХҮИ зуун
Чойжин ламын сүм музей
Майдар бурхан сэнтий,
жавялын хамт. Гууль цутгамал,
алт шармал, шүр, оюу
шигтгээтэй,
хэмжээ 68.6x27x30.5 см,
жин 17080 гр.
Ө-42-89 (Майдар)

690.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

АВИД СЭНТИЙН ХАМТ
Занабазарын сургууль
ХҮИ зуун
Чойжин ламын сүм музей
Гууль цутгамал, алт шармал.
Авид: хэмжээ 52x30x22 см,
жин 12600 гр.
Сэнтий: хэмжээ 34x47x51 см,
18700 гр.
Ө-42-40 (Авид бурхан)
Ө-42-41 (Сэнтий)

691.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:

АВИД СЭНТИЙН ХАМТ
Занабазарын сургууль

Холбогдох он цаг: Хадгалагдаж буй газар: Дурсгалын шинж байдал:	ХҮИ зуун Чойжин ламын сүм музей Гууль цутгамал, алт шармал. Авид: хэмжээ 46х36х20 см, жин 11300 гр. Сэнтий: хэмжээ 34х47х51 см, 18700 гр. Ө-42-39 (Авид бурхан)
692. Дурсгалын нэр: Бүтээгч: Холбогдох он цаг: Хадгалагдаж буй газар: Дурсгалын шинж байдал:	ХҮРЭЛ СУВАРГА Балба хийц ХҮИ зуун Чойжин ламын сүм музей Зэс хөөмөл. Өндөр 1 м, дээд талын диаметр 22 см, суурь 54 см, жин 28000 гр. Ө-42-76
Хувийн дугаар:	
693. Дурсгалын нэр:	БОГД ЗОНХОВ ХОЁР ШАВИЙН ХАМТ
Бүтээгч: Холбогдох он цаг: Хадгалагдаж буй газар: Дурсгалын шинж байдал:	Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч ХҮИИ зуун Чойжин ламын сүм музей Богд Зонхов Хайдавжи, Жалцавжи хоёр шавийн хамт. Гууль хөөмөл, алт шармал. Богд Зонхов хэмжээ 105х60х77 см, жин 34740 гр, Хайдавжи хэмжээ 74х45х59 см, жин 30000 гр, Жалцавжи хэмжээ 74х45х59 см, жин 32600 гр
Хувийн дугаар:	Ө-42-58 (Богд Зонхов) Ө-42-59-2 (Хайдавжи) Ө-42-59-1 (Жалцавжи)
694. Дурсгалын нэр: Бүтээгч: Холбогдох он цаг: Хадгалагдаж буй газар: Дурсгалын шинж байдал:	БОДЬ СУВАРГА Занабазарын сургууль ХҮИ зуун Чойжин ламын сүм музей Гууль цутгамал, алт шармал, хэмжээ 32х19х19 см, жин 4240 гр.
Хувийн дугаар:	Ө-42-67

695.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

ЛАМИД ДАРА ЭХ

ГҮНГЭРВААНЫ ХАМТ

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XVIII зуун

Чойжин ламын сүм музей

Дара эх: гууль хөөмөл, алт

шармал, 20 ширхэг оюу,

шүр шигтгээтэй,

хэмжээ 53x 50x28 см,

жин 6740 гр.

Гүнгэрваа: зэс хөөмөл, товгор

хээтэй, мөнгө, алтан түрхэцтэй,

хэмжээ 65x32x55 см,

жин 14080 гр

Я-42-30 (Ламид дара эх)

Я-42-31 (Гүнгэрваа)

Хувийн дугаар:

696.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

МАХАМАЯА

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XIX зуун

Чойжин ламын сүм музей

Гууль хөөмөл, алт шармал

бурхан,

хэмжээ 60x53x67 см,

жин 32920 гр.

Г-42-112

Хувийн дугаар:

697.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

ГҮНДСАМБА

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XVIII зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Шүтээн зураг (танка), даавуу,

шороон будаг,

хэмжээ 152.4x85.8 см.

65-1189, 3/241

Хувийн дугаар:

698.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

БУРХАН БАГШИЙН ЖИРАВ

(төрлийн дараалал)

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XIX зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Шүтээн зураг (танка), даавуу,

шороон будаг,

хэмжээ 190x108 см.

65-1529, 4/22

Хувийн дугаар:

699.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

СУВАРГА

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

ХҮIII зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Гууль цутгамал, алт шармал,

хэмжээ 19.4x11.5x11.5 см,

жин 1200 гр.

65-67, 2/57

700.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

СУВАРГА (БОДЬ)

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

ХҮIII зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Гууль цутгамал, алт шармал.

Хэмжээ 19.5x11.6x11.4 см,

жин 1565 гр.

65-65, 2/55

701.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

АВИД

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

ХҮIII зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Гууль цутгамал, алт шармал

бурхан,

хэмжээ 11.4x8x5.5 см,

жин 490 гр.

65-1126, 1/55

702.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

БОГД ЗОНХОВ ХОЁР

ШАВИЙН ХАМТ

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XIX зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Богд Зонхов Хайдавжи,

Жалцавжи хоёр шавийн хамт.

Зэс хөөмөл, алт шармал. Богд

Зонхов хэмжээ 45.8x22x15.9

см, жин 2090 гр, Жалцавжи

хэмжээ 20x12.6x9 см, жин 630 гр,

Хайдавжи

хэмжээ 20x12.6x9 см,

жин 645 гр

65-406, 4/32

703.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:

БУРХАН БАГШ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XIX зуун
Эрдэнэ Зуу музей

Дурсгалын шинж байдал:

Зэс хөөмөл, алт шармал,
хэмжээ 29.5x16x11 см,
жин 1930 гр.
65-1316, 3/32

Хувийн дугаар:

704.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

МАХГАЛ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XIX зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Гууль цутгамал бурхан, өнгө
ялган будсан.
Хэмжээ 38.5x30x16 см,
жин 5155 гр.
65-566, 2/99

Хувийн дугаар:

705.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

МАНАЛ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XIX зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Гууль цутгамал, алт шармал
бурхан.
Хэмжээ 15.8x11.6x7.8 см,
жин 1175 гр.
65-920, 1/38

Хувийн дугаар:

706.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ЛХАМНОРЖМАА
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XVIII зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Зэс цутгамал, алт шармал
бурхан,
хэмжээ 19x17x13 см,
жин 2930 гр.
65-28, 1/9

Хувийн дугаар:

707.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:

ЗУУ БУРХАН
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
1585 он
Эрдэнэ Зуу музей

Дурсгалын шинж байдал:	Зандан модон сийлбэр, хэмжээ 20x8.5x4.8 см, жин 240 гр
Хувийн дугаар:	65-1478, 3/88
708.	
Дурсгалын нэр:	НАЙДАНЖҮДЭГ
Бүтээгч:	Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
Холбогдох он цаг:	ХҮИИ зуун
Хадгалагдаж буй газар:	Эрдэнэ Зуу музей
Дурсгалын шинж байдал:	Зэс хөөмөл, алт шармал бурхад, 16 ширхэг.
	1. хэмжээ 16.5x12x8.2 см, жин 525 гр,
	2. хэмжээ 16.5x12x8.2 см, жин 565 гр,
	3. хэмжээ 15.5x12x8.4 см, жин 560 гр,
	4. хэмжээ 16x12x8.5 см, жин 540 гр,
	5. хэмжээ 16x12x8.5 см, жин 550 гр,
	6. хэмжээ 16.5x11.9x8 см, жин 560 гр,
	7. хэмжээ 16x11.9x8 см, жин 610 гр,
	8. хэмжээ 16x12x8.3 см, жин 545 гр,
	9. хэмжээ 16x12x8.5 см, жин 535 гр,
	10. хэмжээ 16x12.1x8.2 см, жин 590 гр,
	11. хэмжээ 15.8x11.9x8.2 см, жин 550 гр,
	12. хэмжээ 16x11.8x8.2 см, жин 545 гр,
	13. хэмжээ 16.5x11.8x8.3 см, жин 590 гр,
	14. хэмжээ 15.5x12x8 см, жин 540 гр,
	15. хэмжээ 16.4x11.8x8.2 см, жин 570 гр,
	16. хэмжээ 16.3x11.8x8.2 см, жин 565 гр.
Хувийн дугаар:	65-1317, 3-35

709.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

ГЭНДЭНДАРМАА
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XIX зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Зэс хөөмөл, алт шармал
бурхан,
хэмжээ 17.5x9.8x7.8 см,
жин 770 гр
65-1319, 3/34

710.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

ЗУУ БУРХАН
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XIX зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Лим цутгамал, боронз түрхсэн,
хэмжээ 38x25.7x19 см,
жин 14935 гр
65-1331, 3/37

711.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

БОГД ЗОНХОВ ХОЁР
ШАВИЙН ХАМТ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XVIII зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Богд Зонхов Хайдавжи,
Жалцавжи хоёр шавийн хамт.
Зэс хөөмөл, алт шармал. Богд
Зонхов хэмжээ 50x24.2x32 см,
жин 6490 гр, Жалцавжи хэмжээ
28x16x12.5 см, жин 1350 гр,
Хайдавжи
хэмжээ 27.7x16x12.5 см, жин 1360
гр
65-1311, 3/26 (Богд Зонхов)
65-1312-1, 3/27 (Хайдавжи)
65-1312-2, 3/27 (Жалцавжи)

712.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

АВИД
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
XVIII зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Гууль цутгамал бурхан,
хэмжээ 55x39x27 см,
жин 48300 гр
65-491, 2/4

713.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

МАХГАЛ

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

ХҮIII зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Гууль цутгамал, алт шармал
бурхан,

хэмжээ 17.9x14.6x6.8 см,

жин 1260 гр.

65-971, 2/64

Хувийн дугаар:

714.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

СУВАРГА

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

ХҮIII зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Зэс хөөмөл, алт шармал,

хэмжээ 35.4x19.5x19.5 см,

жин 2545 гр

65-997, 2/102

Хувийн дугаар:

715.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

АЮУШ

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

ХҮIII зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Гууль цутгамал, алт шармал.

хэмжээ 17.5x12x8.9 см,

жин 1525 гр.

65-1015, 2/31

Хувийн дугаар:

716.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

БУРХАН БАГШ

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XIX зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Зэс хөөмөл, алт шармал,

хэмжээ 39x24.5x18.9 см,

жин 2755 гр.

65-1022, 2/108

Хувийн дугаар:

717.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

МАХГАЛ

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XIX зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Зээгт наамал, торго, даавуу,

хэмжээ 210x150 см

65-1491, 3/223

Хувийн дугаар:

718.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

ЛОВОН-ЁНДОН-ОД

(эртний Энэтхэгийн гүн ухаатан)

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XIX зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Зээгт наамал, торго, даавуу,

хэмжээ 175x125 см

65-1509, 4/5

719.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

СЭГВА-АА (Таван болгоолт)

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XVIII зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Шүтээн зураг (танка)

Богд Зонхов сэнтий дээр

заларсан, Богд Зонхов заан

унасан, Богд Зонхов бар

унасан 3 цуврал зураг, даавуу,

шороон будаг,

хэмжээ 68x46 см

65-1486-1, 4/9 (Богд Зонхов

сэнтий дээр заларсан)

65-1486-2, 4/9 (Богд Зонхов

заан унасан)

65-1486-3, 4/9 (Богд Зонхов

бар унасан)

720.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

МАХГАЛ

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XVIII зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Зэс хөөмөл, алт шармал

бурхан.

Хэмжээ 40x27.4x16.1 см,

жин 4450 гр

65-552, 2/141

721.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

ӨНДӨР ГЭГЭЭН

Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч

XVIII зуун

Эрдэнэ Зуу музей

Зэс цутгамал, алт шармал.

Сэнтий, жавялын хамт,

Хэмжээ 40.5x26.7x19.9 см,

жин 6995 гр

65-348, 2/08

722.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

БОГД ЛАМ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
ХҮIII зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Гууль цутгамал, алт шармал.
Овоодой, жанчтай,
хэмжээ 34.3x27x21.5 см,
нийт жин 8060 гр.
65-1195, 1/32

Хувийн дугаар:

723.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

БАЛДАНЛХАМ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
ХҮIII зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Балданлхам, Чүсрэндонжан,
Сэнгэдонжан хорын хамт.
Гууль цутгамал, өнгө ялган
будсан,
хэмжээ 42x30x17.8 см,
жин 4645 гр
65-543, 2/98

Хувийн дугаар:

724.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

НОГООН ДАРА ЭХ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
ХҮIII зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Гууль цутгамал, боронз түрхэцтэй.
Баруун хөлний тавхай, хөлийн
цэцгэн гишгүүрийг гипсээр нөхөж
хийсэн, хэмжээ 10x6.5x4.6 см, жин
220 гр.
65-532, 2/165

Хувийн дугаар:

725.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

МАЙДАР
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
ХҮIII зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Майдар бурхан сэнтий, жавялын
хамт. Зэс хөөмөл, алт шармал,
хэмжээ 42x20.5x19.5 см,
жин 2495 гр.
65-1295, 3/3

Хувийн дугаар:

726.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

СУВАРГА
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
ХҮIII зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Зэс хөөмөл, алт шармал,
7 ширхэг.
1. хэмжээ 19.2x10x10см,
жин 555 гр,
2. хэмжээ 19.2x11x10.9 см,
жин 540 гр,
3. хэмжээ 16.3x10x10 см,
жин 430 гр,
4. хэмжээ 15.5x10.2x10.2 см,
жин 600 гр,
5. хэмжээ 17x10.5x10.5 см,
жин 490 гр,
6. хэмжээ 16.2x9x9 см,
жин 845 гр,
7. хэмжээ 19x10.6x10.6 см,
жин 525 гр
1. 65-68 "А" 3/19
2. 65-68 "Б" 3/19
3. 65-68 "В" 3/19
4. 65-68 "Г" 3/19
5. 65-68 "Д" 3/19
6. 65-68 "Е" 3/19
7. 65-68 "Ё" 3/19

Хувийн дугаар:

727.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ЖҮГДЭРНАМЖИЛ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
ХҮIII зуун
Эрдэнэ Зуу музей
Гууль цутгамал, бурхны
цээжин хэсэг боронз
түрхэцтэй, бэлхүүснээс доош
алт шармал,
хэмжээ 17.3x11.6x8.2 см,
жин 1535 гр
65-869, 2/48

Хувийн дугаар:

728.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

БОГД ЛАМ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
ХҮIII зуун
Эрдэнэ-Зуу музей
Гууль цутгамал, алт шармал,
хэмжээ 10x7.4x5 см,
жин 555 гр
65-40, 2/69

Хувийн дугаар:

729.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

ГАНЖУУР

(хулсан үзгийн гар бичмэл)

Гунгаа-Одсэр тэргүүтэй

бүтээлчид

ХҮИ зуун

Үндэсний номын сан

70 боть 14386 хуудас,

болгомол цаасан дээр 35

мөрөөр хар, улаан бэхээр

монгол бичгээр бичсэн.

Цаасны хэмжээ 21.5х61 см,

бичвэр 52х16 см,

зузаан 6 см, нэг ботийн дундаж

жин 3055 гр.

24/24-1, 24/24-2 (2 боть)

13382/97-13460/97 (68 боть)

Хувийн дугаар:

730.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

ЭРДЭНИЙН ТОВЧ

(хуйлмал эх)

Сагансэцэн

1662 он

Үндэсний номын сан

Муутуу цаасыг залгаж, хар бэхээр

монгол бичгээр бичсэн хуйлмал

ном. Цаасны өргөн 21.8 см, урт

71.1 м,

жин 825 гр.

24/58

Хувийн дугаар:

731.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

АСРАГЧ НЭРТИЙН ТҮҮХ

Түшээт хан аймгийн Жамба

1677 он

Үндэсний номын сан

Чингисээс ухаант Тогоон

төмөр хүртэл Монголын

түүх, 1 боть 66 хуудас.

Болгомол цаасан дээр 28

мөрөөр хар бэхээр монгол

бичгээр бичсэн.

Цаасны хэмжээ 8.9х38.9 см,

бичвэр 32.8х6.7 см,

зузаан 1.2 см,

жин 200 гр.

24/65

Хувийн дугаар:

732.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

СОЁМБО ҮСГИЙН МОНГОЛ
"ИТГЭЛ" СУДАР

Г.Занабазарын орчуулга
Тодорхойгүй

Үндэсний номын сан

1 боть 5 хуудас. Соёмбо үсгээр
бичсэн. Муутуу цаасан дээр 5
мөрөөр, хар бэхээр барласан.
Цаасны хэмжээ 10.9x29.5 см,
бичвэр 23.3x5.2 см,
зузаан 0.2 см, жин 10 гр.

24/54

733.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

"ХУТАГТ БИЛГИЙН ЧИНАД
ХЯЗГААРТ ХҮРСЭН
НАЙМАН МЯНГАТ ОРШВОЙ"
НЭРТ ХӨЛГӨН СУДАР

Намсрайжав

1894 он

Үндэсний номын сан

1 боть 356 хуудас. Болгомол
хар цаасан дээр 30 мөрөөр
алтан үсгээр монгол бичгээр
бичсэн, бичвэрийн хоёр талд
бурхадын дүрийг бүтээсэн.

Цаасны хэмжээ 17.3x53.6 см,
бичвэр 44.5x13 см,
зузаан 14.8 см,
жин 7900 гр.

24/17

734.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

ЖАДАМБА СУДАР

Гавж Самдан, Агваанчойдог,
Чүлтэмчойнпэл тэргүүтэй
урчууд

1783 он

Үндэсний номын сан

1 боть 369 хуудас. Болгомол
хар хөх цаасан дээр алтаар
7 мөрөөр бичсэн, эхний
3 хуудасны хоёр талд
бурхдын дүрийг бүтээсэн,
судрын эргэн тойронд
найман тахил, чандмань
эрдэнэ, намжүванданг
дүрсэлсэн, сийлбэр

Хувийн дугаар:

чимэглэлтэй зандан модон хавтастай.
Цаасны хэмжээ 17.8x62.2 см, бичвэр 13.3x53 см, зузаан 17.5 см, жин 12700 гр. 24/14

735.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ЖАДАМБА ГА (КА)
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч Тодорхойгүй
Үндэсний номын сан
1 боть 355 хуудас. Болгомол хар цаасан дээр алтаар 8 мөрөөр бичсэн, нүүр хуудас нь шижир алтаар цутгасан товгор үсгүүдтэй, бичвэрийн хоёр талд Бурхан багш, Аюуш бурхны дүрийг алтаар цутгаж 6 шүр, 8 оюу, 8 сувд, 7 улаан, 8 хөх, 1 ногоон чулуу, 1 цагаан тана эрдэнэ шигтгэсэн, төгсгөлийн хуудсанд 4 Махранзыг өнгө ялган бүтээсэн. 97-р хуудас дутуу, 281-р хуудас 2 ширхэг. Цаасны хэмжээ 24x76.5 см, бичвэр 14.2x55 см, зузаан 26.7 см, жин 23200 гр. 24/10

Хувийн дугаар:

736.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:
Холбогдох он цаг:
Хадгалагдаж буй газар:
Дурсгалын шинж байдал:

ЖАДАМБА ГА (КА)
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч Тодорхойгүй
Үндэсний номын сан
1 боть 385 хуудас. Болгомол хар цаасан дээр алтаар 8 мөрөөр бичсэн, нүүр хуудас нь алтаар цутгасан товгор үсгүүдтэй, бичвэрийн хоёр талд Бурхан багш, Майдар бурханы дүрийг цутгаж, алтадсан. Цаасны хэмжээ 20.6 x75 см, бичвэр 59.2x14.4 см, зузаан 15.5 см, жин 19450 гр. 24/11

Хувийн дугаар:

737.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

“МЭРГЭД ГАРАХЫН ОРОН”
НЭРТ ТҮВД-МОНГОЛ
ТОЛЬ БИЧГИЙН МОДОН БАР
Судар бичгийн хүрээлэнгийн
захиалгаар бүтээсэн хамтын
бүтээл
1924 он
Үндэсний номын сан
Нийт 385 ширхэг бар.
Түвд, монгол хадмал бичгийг
модон дээр ухаж сийлсэн,
зарим хуудсандаа бурханы
зурагтай. Нэг барын дундаж
хэмжээ 7.5x54 см,
зузаан 1.7 см, жин 0.320 гр.
24/96-1 (7 ширхэг)
24/96-2,
24/96-3,
24/96-4,
24/96-5,
24/96-6,
24/96-7
732-1109 (378 ширхэг)

738.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

БОГД ХААНД ХААНЫ ТАМГА
ӨРГӨМЖЛӨЛ ӨРГӨХ
ӨЛЗИЙТ ЯРУУ ЭГШИГ
ОРШВОЙ, ӨРГӨМЖЛӨЛ
ӨРГӨХ ЯТГЫН ДУУ ЭГШИГ
ОРШВОЙ
Нэр нь үл мэдэгдэх бүтээлч
ХХ зуун
Үндэсний номын сан
1 боть 2 хэсэг, 19 хуудас,
38 тал. Болгомол хар
цаасан дээр алтаар бичсэн,
соёмбо, түвд, монгол
хадмал бичигтэй, эхний
нүүрүүд нь хоёр талдаа
суварга, голдоо Аюуш,
Цагаан дара эх бурхантай,
хоргой торгон хүрээтэй.
Цаасны хэмжээ 15x55 см,
бичвэр 39x10 см,
зузаан 7.5 см, жин 2.320 гр.
8067/99

739.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

740.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

741.

Дурсгалын нэр:

ГАНЦ ЭВЭРТ БАРСЫН
ДҮРСЛЭЛТЭЙ АЛТАН
ЧИМЭГЛЭЛАрхангай аймгийн
Өндөр-Улаан сум,
Балгасын тал,
Гол мод-2 төслийн
1-р язгууртны булш, 2011 он
Хүннүгийн үе. МЭӨ I зуун-
МЭ-ний I зууны үе
Монгол Улсын Их сургуулийн
Улаанбаатар сургууль
Хүннүгийн хаадын хэрэглэж
байсан сүйх тэрэгний
хөллөгөө морины чимэглэл,
оюу шигтгээтэй
алтан хөөмөл, урт нь 28 см,
өргөн нь дээд хэсгээрээ
4 см, доод хэсгээрээ 3 см
АТ-2012-11-01ГАНЦ ЭВЭРТ БАРС
ТОЛГОЙТОЙ, ШУВУУ
БИЕТЭЙ АМЬТНЫ ДҮРСТЭЙ
АЛТАН ЧИМЭГЛЭЛАрхангай аймгийн Өндөр-
Улаан сум, Балгасын тал,
Гол мод-2 төслийн 1-р
язгууртны булш, 2011 он
Хүннүгийн үе. МЭӨ I зуун-
МЭ-ний I зууны үе
Монгол Улсын Их сургуулийн
Улаанбаатар сургууль
Хүннүгийн хаадын хэрэглэж
байсан сүйх тэрэгний
хөллөгөө морины чимэглэл,
төмөр голтой, дугуй
хэлбэрийн алтан хөөмөл,
2 ширхэг оюу болон
тунгалаг хүрэн өнгийн чулуун
шигтгээтэй, голч 13.5 см
АТ-2012-11-02
АТ-2012-11-03ГАНЦ ЭВЭРТ БАРС
ТОЛГОЙТОЙ, ШУВУУ
БИЕТЭЙ АМЬТАН БОЛОН

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

742.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

743.

Дурсгалын нэр:

Бүтээгч:

ЭВЭРГҮЙ БАРС ТОЛГОЙТОЙ
ШУВУУ БИЕТЭЙ ХОС АМЬТНЫ
ДҮРСТЭЙ АЛТАН ЧИМЭГЛЭЛ
Архангай аймгийн Өндөр-
Улаан сум, Балгасын тал,
Гол мод-2 төслийн 1-р
язгууртны булш, 2011 он
Хүннүгийн үе. МЭӨ I зуун-
МЭ-ний I зууны үе
Монгол Улсын Их сургуулийн
Улаанбаатар сургууль
10 ширхэг. Хүннү нарын
хаадын хэрэглэж байсан сүйх
тэрэгний хөллөгөө морины
чимэглэл, төмөр голтой,
лийр хэлбэртэй, уран хийцтэй,
оюу болон тунгалаг
хүрэн өнгийн чулуун
шигтгээтэй хэлбэртэй, алтан
хөөмөл, голч 17.5 см,
доод хэсэг 6.5 см,
дунд хэсэг 5 см,
дээд хэсэг 3 см.
АТ-2012-11-04–өөс,
АТ-2012-11-13 хүртэл

ХҮРЭН ХАЛТАР ХАШ
ЧИМЭГЛЭЛ

Архангай аймгийн Өндөр-
Улаан сум, Балгасын тал,
Гол мод-2 төслийн 1-р
язгууртны булш, 2011 он
Хүннүгийн үе. МЭӨ I зуун-
МЭ-ний I зууны үе
Монгол Улсын Их сургуулийн
Улаанбаатар сургууль
Бар, барсын төрлийн амьтдын
дүрстэй, голдоо нүхтэй, дугуй
хэлбэртэй хаш чулуун
сийлбэр.
Урт 23 см, голч нь 18.6 см,
нүхний голч 3.3 см
АТ-2012-11-14

РОМЫН ШИЛЭН АЯГА
Архангай аймгийн Өндөр-

Холбогдох он цаг:	Улаан сум, Балгасын тал, Гол мод-2 төслийн 1-р язгууртны булшны 30 дугаар дагуул булш, 2010 он Хүннүгийн үе. МЭӨ I зуун-МЭ-ний I зууны үе
Хадгалагдаж буй газар:	Монгол Улсын Их сургуулийн Улаанбаатар сургууль
Дурсгалын шинж байдал:	Хөх болон цагаан өнгийн шилийг хослуулан хайлуулж хийсэн. Задгай амсартай, цүлхгэр бөөртэй. Өндөр 6 см, голч 7.5 см, зузаан 1 мм, багтаамж 250 гр. АТ-2012-11-15
744.	
Дурсгалын нэр:	МӨНГӨН ЧИМЭГ
Бүтээгч:	Архангай аймгийн Өндөр-Улаан сум, Балгасын тал, Гол мод-2 төслийн 1-р язгууртны булш, 2011 он Хүннүгийн үе. МЭӨ I зуун-МЭ-ний I зуун
Холбогдох он цаг:	Монгол Улсын Их сургуулийн Улаанбаатар сургууль
Хадгалагдаж буй газар:	Домгийн ганц эвэрт, далавчтай ямааг уран гоёор дүрсэлсэн дугуй хэлбэртэй мөнгөн хөөмөл, Хүннү нарын хаадын хэрэглэж байсан сүйх тэрэгний хөллөгөө морины чимэглэл, голч 13.3 см.
Дурсгалын шинж байдал:	АТ-2011-11-08
Хувийн дугаар:	
745.	
Дурсгалын нэр:	МӨНГӨН ЧИМЭГ
Бүтээгч:	Архангай аймгийн Өндөр-Улаан сум, Балгасын тал, Гол мод-2 төслийн 1-р язгууртны булш, 2011 он Хүннүгийн үе. МЭӨ I зуун-МЭ-ний I зуун
Холбогдох он цаг:	Монгол Улсын Их сургуулийн Улаанбаатар сургууль
Хадгалагдаж буй газар:	Домгийн ганц эвэрт, далавчтай гөрөөсийг уран гоёор дүрсэлсэн дугуй хэлбэртэй мөнгөн хөөмөл, Хүннү
Дурсгалын шинж байдал:	

Хувийн дугаар:

нарын хаадын хэрэглэж байсан сүйх тэрэгний хөллөгөө морины чимэглэл, голч 13.4 см. АТ-2011-11-09

746.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:

МӨНГӨН ЧИМЭГ
Архангай аймгийн Өндөр-Улаан сум, Балгасын тал, Гол мод-2 төслийн 1-р язгууртны булш, 2011он Хүннүгийн үе. МЭӨ I зуун-МЭ-ний I зуун

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Монгол Улсын Их сургуулийн Улаанбаатар сургууль

Дурсгалын шинж байдал:

Домгийн ганц эвэрт, далавчтай ямааг уран гоёор дүрсэлсэн ромбо хэлбэртэй мөнгөн хөөмөл, Хүннү нарын хаадын хэрэглэж байсан сүйх тэрэгний хөллөгөө морины чимэглэл, хэмжээ 18x7 см. АТ-2011-11-10

Хувийн дугаар:

747.

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:

МӨНГӨН ЧИМЭГ
Архангай аймгийн Өндөр-Улаан сум, Балгасын тал, Гол мод-2 төслийн 1-р язгууртны булш, 2011 он Хүннүгийн үе. МЭӨ I зуун-МЭ-ний I зуун

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Монгол Улсын Их сургуулийн Улаанбаатар сургууль Домгийн ганц эвэр, далавчтай гөрөөсийг уран гоёор дүрсэлсэн ромбо хэлбэртэй мөнгөн хөөмөл, Хүннү нарын хаадын хэрэглэж байсан сүйх тэрэгний хөллөгөө морины чимэглэл, хэмжээ 17x6.5 см

Хувийн дугаар:

АТ-2011-11-11

748

Дурсгалын нэр:
Бүтээгч:

СҮЙХ ТЭРЭГНИЙ ХҮРЭЛ ЧИМЭГЛЭЛ
Архангай аймгийн Өндөр-Улаан сум, Балгасын тал,

Холбогдох он цаг:

Хадгалагдаж буй газар:

Дурсгалын шинж байдал:

Хувийн дугаар:

Гол мод-2 төслийн 1-р
язгууртны булш, 2011 он
Хүннүгийн үе. МЭӨ I зуун-
МЭ-ний I зуун
Монгол Улсын Их сургуулийн
Улаанбаатар сургууль
17.5 см өндөртэй, 7 см
өргөнтэй, 3 см зузаантай,
6.2x6.2 см хэмжээний
дөрвөлжин нүхтэй, дөрвөн
талтай, тал тус бүрт нь ганц
эвэрт барсыг суугаа,
модонд асаж буй, хэвтэж буй,
цоройж буй байдлаар дүрсэлсэн
хээн чимэглэлтэй, 4 ширхэг, гурван
бүтэн, нэг нь эвдэрсэн.
АТ-2012-11-12
АТ-2012-11-13
АТ-2012-11-14
АТ-2012-11-15.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

С.БАТБОЛД

**БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ,
ШИНЖЛЭХ УХААНЫ САЙД**

Ё.ОТГОНБАЯР

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакци.
Улаанбаатар-12, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medecelel@parliament.mn
Утас: 262420, 329612
Хэвлэлийн хуудас: 6
Индекс: 14003